

Studentska glasila u Hrvatskoj: studija slučaja Globala

Tenžera, Matina

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:839036>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-29**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

**STUDENTSKA GLASILA U HRVATSKOJ: STUDIJA
SLUČAJA *GLOBALA***

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: Izv. prof. sc. Gordana Vilović

Studentica: Matina Tenžera

Zagreb

Rujan, 2017.

Izjava o autorstvu rada i poštivanju etičkih pravila u akademskom radu

Izjavljujem da sam diplomski rad „Studentska glasila u Hrvatskoj: studija slučaja *Globala*“, koji sam predala na ocjenu mentorici Izv. prof. sc. Gordani Vilović, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Matina Tenžera

Sažetak

Za Global kao studentski medij na prekretnici rada, važno je doznati na koji način ga percipiraju čitatelji te stručna publika. U radu je provedeno orijentacijsko istraživanje recepcije studentskih novina Global koje već treću godinu izdaje Fakultet političkih znanosti, a koje pretendiraju biti glas svih studenata Zagrebačkog sveučilišta. Kroz anketu čitateljskog tijela te dubinske intervjuje sa sugovornicima iz struke, s Fakulteta političkih znanosti i iz vodstva Globala, razmatra se teza može li Global postati glas današnjih studentskih generacija na način na koji su to omladinske tiskovine bile u doba Jugoslavije, ali i studentske novine u prvim desetljećima neovisne Republike Hrvatske. Pokazuje se da tako nešto za Global u trenutnom obliku nije moguće, no uz pojedine promjene, ova opcija postaje vrlo izgledna. U svakom slučaju, konačan smjer razvoja utabat će njegov izdavač – Fakultet političkih znanosti.

Ključne riječi: omladina, tisak, generacija, global, FPZG

Summary

Considering Global as a student medium at it's turning point, it is important to define how it is being perceived by it's readers as well as fellow journalists. This thesis presents the results of orientational research on the acceptance of Global by it's readers. Although this newspaper is being published by the Faculty of Political Science, it strives to become united voice of all students under the University of Zagreb. Combining the methods of readers' survey and interviews with fellow journalists, members of the Faculty and Global's key people, this thesis is trying to show whether Global can represent all students in Zagreb. Just as former student press succeeded to represent youth in Yugoslavia, but also in the beginning decade of independant Republic of Croatia. The results show that repeating the significance of Yugoslav student press isn't possible since it doesn't correspond with the nowadays' student needs according to representation of it's content. However, with certain changes, that can be overturned. Finally, the defining direction of it's development will depend on it's publisher – th Faculty of Political Sciences.

Keywords: youth, press, generation, global, faculty, political science

SADRŽAJ

1. UVOD	4
2. RAZVOJ STUDENTSKIH GLASILA 1970-2000.....	7
2.1. <i>Studentski list</i>	8
2.2. <i>Polet</i>	11
2.3. <i>Homo Volans</i>	14
3. RAZVOJ STUDENTSKIH GLASILA NA FAKULTETU POLITIČKIH ZNANOSTI.....	16
3.1. <i>Puls</i>	16
3.2. <i>Student</i>	18
3.3. <i>Global</i>	19
4. METODOLOGIJA, SVRHA, CILJEVI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	21
4.1. Metodologija	21
4.1.1. Studija slučaja.....	22
4.1.2. Intervju	23
4.1.3. Anketa	23
4.2. Svrha, ciljevi i hipoteza istraživanja.....	23
5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	28
5.1. Kvalitativno istraživanje: Rezultati intervju.....	28
5.2. Kvantitativno istraživanje: Rezultati ankete.....	37
5. ZAKLJUČAK	46
6. LITERATURA.....	50
PRILOZI.....	52

1. UVOD

Omladinski tisak pojava je koja je poznata generacijama koje su ga proživjele jednako kao i onima koje su došle nakon njegova nestanka. Neminovno je da se omladinski tisak iz sedamdesetih i osamdesetih, te čak i devedesetih godina nikada više neće ponoviti – barem u istom obliku. Njegove karakteristike i veliki društveni značaj nešto su što i danas igra važnu ulogu u odgoju mladeži. Posljednji 'omladinski' list u kojemu se osjećaju težnje odgoja mlade publike jest *Global*, mjesečnik kojeg od 2014. izdaje Fakultet političkih znanosti. Još uvijek nije provedeno niti jedno istraživanje koje bi novinu usmjerilo na ispravan put odnosno dalo analizu postojećeg stanja. Pri tome ovaj rad stoji kao orijentacijsko istraživanje koje bi poslužilo kao temelj za daljnje, šire istraživanje mišljenja publike i struke. Ipak, svrha istraživanja leži u poticanju daljnjeg razvoja *Globala* te detektiranju pogrešnih odnosno ispravnih koraka poduzetih u tri godine dosadašnjeg njegovog vijeka.

U dekadentnom razdoblju medija, držim važnim osnivanje bilo kojeg kvalitetnog medija koji promovira ispravne te često zaboravljene novinarske vrijednosti. Pridoda li se tome zabrinjavajući položaj novinara u hrvatskom društvu te oštećen ugled ove profesije, značajno je da najstariji novinarski (iako do 1971. službeno samo politološkog usmjerenja) fakultet u jugoistočnoj Europi od prije tri godine konačno nudi kompletnu obuku za svoje studente. Jer uz radijsku i televizijsku praksu, sada postoji i ona u tiskanim medijima koja se neizbježno veže za nove medije koji su danas izrazito rasprostranjeni i utjecajni te dominantni nad tradicionalnim medijima. Utoliko je relevantno progovarati o novinama *Global* u njihovom ranom razvoju kada je moguće detektirati poteškoće i nastaviti graditi među mladom (i ne izgubljenom!) generacijom ono što je omladinski tisak nekoć uspješno (g)radio. Pod pretpostavkom da bi *Global* možda mogao postati glasilo zagrebačke studentske populacije bez obzira na otegotnu okolnost što se distribuira u tiskanom obliku bez popratnog portala, provela sam kvalitativno te kvantitativno istraživanje temeljeno na dubinskim intervjuima, anketi i studiji slučaja ne bih li potvrdila svoju početnu hipotezu.

„Omladinski tisak postaje organ studentskih pokreta koji se krajem 1960-ih i početkom 1970-ih formiraju u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani. Listovi daju medijski glas pobunjenim studentima, ali i sami organiziraju njihove akcije, stupajući u sukob sa režimom.“ (S programskog letka izložbe M. Zubaka u Galeriji Galženica, 2012.) Iako se ne smije

zanemariti društveno-politički kontekst unutar kojeg se neki medij pokreće i gasi, suštinske su karakteristike omladinskog tiska (odnosno medija namijenjenima aktivaciji mladih kadrova društva) nepromjenjive kroz godine i smjene na vlasti. Tako se ovaj rad bavi dvama najznačajnijim omladinskim tiskovinama – *Studentskim listom* i *Poletom* uz osvrt i na *Homo Volans* kao prvi studentski list koji je osnovan u sklopu neovisne Hrvatske. Naposljetku uključuje prvu novinu studenata novinarstva pokrenutu na Fakultetu političkih znanosti – *Puls*.

Ponavljam - iako je društveno-politički kontekst u kojemu je djelovao omladinski tisak i *Global* potpuno neusporediv, elementarne značajke ovakvih medija ostale su dobrim dijelom nepromijenjene. Koliko je realno očekivati da *Global* postane istinsko glasilo studenata Zagrebačkog sveučilišta¹ i nositelj promjena unutar mladih generacija? U razdoblju kritičnog razdoblja u hrvatskom obrazovnom sustavu, buđenju prosvjeda i studentske svijesti, javlja se potreba za medijem koji bi predstavljao glas studenata. Pritom valja naglasiti da je *Global* usmjeren na šire čitateljstvo izlaskom s Fakulteta političkih znanosti pri čemu prestaje biti obično fakultetsko glasilo. Iako je njegova službena odrednica upravo takva, a blaga prevaga tema u korist promocije Fakulteta političkih znanosti, list pretendira postati sveprisutan na svim sveučilišnim sastavnicama, kao i u studentskim domovima, ponekim srednjim školama te ostalim okupljalištima mladih.

Ova činjenica opravdava mišljenje da bi *Global* možda mogao postati glas studenata zagrebačkog Sveučilišta. Ovu hipotezu nastojala sam potvrditi razgovorom s 12 sugovornika koji su otkrili svoje dojmove o *Globalu*, doveli ga u vezi s nekadašnjim omladinskim tiskom s obzirom na ulogu koju je nosio za društvo te naposljetku, prognoze za njegovo širenje i izlazak na tržište te predstavljanje publici koja nije nužno studentska. Nadalje, anketom se pokušalo utvrditi što čitatelji *Globala* misle o sadržaju te vizualnom identitetu novine odnosno u kolikoj mjeri ona odražava duh generacije ili zadovoljava njihove potrebe. Svima

¹ Treba napomenuti da od veljače 2016. postoje službene novine zagrebačkog i splitskog Sveučilišta koje već godinu i pol dana izlaze kao podlistak Jutarnjeg lista jednom mjesečno. Riječ je o novinama *Universitas* koje su do tada izlazile samo u sklopu splitskog Sveučilišta. Od lipnja ove godine, *Universitas* će postati i mjesečni prilog Večernjeg lista. Ipak, *Universitas* je s obzirom na informativnost i odabir sadržaja primjerenije smatrati sveučilišnim biltenom, no istinskim glasilom studenata. Glavni urednik *Universitasa* Duško Čizmić Marović i sam je izjavio: „Zadaća ovoga projekta nije samo sveučilište i njegov golem društveni značaj učiniti vidljivijim građanima Hrvatske nego i podići samosvijest akademske zajednice o važnosti njene vlastite uloge u hrvatskoj državi.“ (<http://www.unizg.hr/nc/vijest/article/predstavljene-hrvatske-sveucilisne-novine-universitas-clanovima-senata/>, pristupljeno 16.7.2017.)

je ponuđena prilika da sami istaknu što nedostaje. Uz sve koji su sudjelovali u oba istraživanja, osjetila sam se slobodnom i sama doprinijeti ovom radu osobnim iskustvom novinarskog te uredničkog sudjelovanja na *Globalu* od prvog broja pri čemu bolje poznajem način ustrojstva i funkcioniranja redakcije iznutra kao i strategije djelovanja „prema van“.

2. RAZVOJ STUDENTSKIH GLASILA 1970-2000

„Za položaj omladine u poslijeratnoj Hrvatskoj (misli se na završetak Drugog svjetskog rata, op.a) jest karakteristično da se mlade određivalo prije svega ideološki: kao simboličke reprezentante društva i revolucije te kao jamce svijetle budućnosti i čuvare revolucionarnih tradicija. Rukovodeće političke snage socijalističkih zemalja nastojale su što više razviti smisao mladih ljudi za društvenu odgovornost i učešće u upravljanju nacionalnim dobrima. Dakle, od mladih se zahtijevalo da budu društveno angažirani a time i integralni dio širih društvenih snaga.“ (Leskovec, 2009: 399)

Imajući ovo na umu, na početku je važno naglasiti društveno-politički kontekst u kojemu su se razvijale najpoznatije omladinske i studentske tiskovine, tijekom šezdesetih i sedamdesetih godina pri čemu su svoj vrhunac doživljavale početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća. Stoga se teorijski dio odnosi na drugu polovicu sedamdesetih godina budući da oba uključena lista tada stječu respektabilan status na medijskoj sceni. Do tada su ove novine bile u službi političkih tijela što potvrđuje i Marko Zubak u svojem doktorskom radu. „Služeći kao propagandni alat svojih izdavača, više su nalikovali biltenima nego li o njima kritički progovarali. Novinarski gledano, bili su nevažni i miljama udaljeni od preobražaja u relevantne medije².“ (Zubak, 2013: 80) Dodao je i da su takve novine čitali uglavnom oni koji su ih kontrolirali.

Osim nerazvijenosti medijskog tržišta koje je dozvoljavalo široku paletu do tada nikako ili slabo obrađivanih tema, uzletu omladinskog tiska pogodovala i je i visoko čitateljska kultura kod mlade publike. Naime, polaganom afirmacijom interneta na hrvatskom medijskom tržištu u drugoj polovici devedesetih godina ovog stoljeća te ratnim godinama koje su obilježile stvaranje Republike Hrvatske, postupno su počele nestajati čitateljske navike mlade publike.

Izlazak studentskih glasila u neovisnoj Hrvatskoj svoju je prednost imalo upravo u ratnim godinama te jednorežimskom sustavu jer potkraj Domovinskog rata malo tko je očekivao slične inicijative. Tako je svoj (uglavnom kratak) životni vijek proživjelo nekoliko studentskih tiskovina.

² Slobodan prijevod.

2.1. *Studentski list*

„*Studentski list*, kao organ Narodne studentske omladine Sveučilišta u Zagrebu, spada, kako ih N. Chomsky klasificira, među 'elitne' medije, odnosno među one koji su usmjereni 'političkom sloju', iz čega proizlazi da im je glavni zadatak stvaranje 'odgovornih intelektualaca' koji osiguravaju da vijesti imaju pečat 'ispravnog kursa' i tako proizvode masovni pristanak.“ (Leskovac, 2009: 400)

Da je *Studentski list*, osnovan 1945. bio sadržajno i načinom prezentacije tema usmjeren na 'manjine', potvrdio je i Željko Krušelj, omladinski novinar te autor knjige o *Poletu*. Kazao je da *Studentski list* nikada nije uspio polučiti *Poletov* uspjeh upravo zbog prezentacijske ograničenosti koju su razumjeli samo intelektualci. „Oko SL-a se okupila skupina filozofa i onda su oni derali po temama koje su njih zanimale i tako je to postajao list za tematska pitanja intelektualna promišljanja i naravno da to širu publiku nikada nije zanimalo“, objasnio je Krušelj hermetičnost ondje objavljenih tekstova. Začetnik prvog zagrebačkog studentskog lista u neovisnoj Hrvatskoj *Homo Volansa*, Valerij Jurešić, *Studentski list* usporedio je s dvotjednikom za kulturu *Zarezom*³.

S druge strane, ne smije se *Studentski list* svrstati među 'poslušne' medije – barem u posljednjim desetljećima Jugoslavije. Poznato je da je list nekoliko puta bio zabranjivan te nebrojeno puta pozivan 'na red' od strane Sveučilišnog komiteta Saveza komunista Hrvatske. Tako je nešto više od dva desetljeća *Studentski list* ponajviše bio svojevrstan bilten kojim se ostajalo unutar dopuštenih granica. Izdavač *Studentskog lista* bio je Sveučilišni odbor zagrebačkog Saveza studenata. Stoga ne čudi da se tvrdilo da je „odgojna funkcija svih omladinskih i studentskih organizacija i listova bila najvažnija, posebno zato što je cilj bio što prije mlade uključiti u šire društvene snage, čime su postali agensom sekundarne socijalizacije.“ (Leskovec, 2009; 406)

Od 1945. izlazio je na šest do dvanaest stranica. Nakon što je 1971. po prvi puta Predsjedništvo Saveza studenata Zagreba naprasito smijenilo cijelo uredništvo lista zbog sustavna, a neprikladna pisanja o Sveučilištu, novina nadalje nastavlja obnašati ukazivati na nepravilnosti, ne samo na Sveučilištu, nego i u društvu. List aktivno sudjeluje u Hrvatskom

³ Sadržajno obilježje *Zareza* jesu dugi tekstovi koji se protežu na nekoliko stranica, naginjanje intelektualnim temama i istom žargonu; Ideološko usmjerenje *Zareza* jest lijevo do radikalno lijevo s izraženom aktivističkom crtom te promoviranju alternativnih tema koje često nisu bile od interesa šire čitalačke publike, op.a.

proljeću kao stalni medijski akter. „U kratkom razdoblju od travnja do studenoga 1971. stranice *Studentskog lista* su ogledalo događaja tijekom ovog burnog razdoblja hrvatske povijesti kako su ih vidjeli hrvatski sveučilištarci. Pokret sveučilištaraca izražavao je i podupirao ne samo opće političke zahtjeve pluralističkog smjera Hrvatskog proljeća već je te probleme i zahtjeve problematizirao i radikalizirao pogledima novoga sveučilišnog naraštaja koji je stupao na političku pozornicu.“ (Novak, 2005: 657)

Kao ozbiljnija redakcija s mladenačkim poletom, nadolazeća uredništva su hrabro i otvoreno pisala o brojnim društvenim i političkim temama te promovirala alternativnu kulturu. Tako je, premda ih se prirodno veže uz *Polet*, upravo *SL* prvi promovirao stripaško udruženje Novi kvadrat te konceptualiste poput Tomislava Gotovca koji je svojim performansima⁴ također kolportirao i prodavao novinu. Malo je poznato i da je Branimir Štulić, frontmen Azre upravo u *SL*-u imao prvi javni otvoreni nastup.

Ipak, budući da je naglasak bio na načimanju političkih i društvenih tema, često je bio predmet rasprava Sveučilišnog komiteta, pa čak i Saveza komunista. Stoga su se uredništva često mijenjala, a nije bilo strano da za novinu pišu nestudentski autori. Studentski autori su se smatrali kontrakulturnim, radikalnim i anarhističkim, kazao je Davor Glavaš koji je na mjesto glavnog urednika došao 1979. godine dok 1981. nije smijenjen u stilu „puča“ Stipe Oreškovića. Glavaš je naglasio da je *Studentski list* otvarao mnoge teme o kojima se slabo ili nikako pisalo u mainstream medijima, a kao primjer je naveo ekološke teme. Rekao je da su 1979. prvi imali separat o alternativnim izvorima energije te da su među prvima pisali o ekološkim aspektima nuklearne elektrane Krško.

SL je bio obilježen s ponešto otvorenijim gerilskim akcijama ne bi li osigurao da će brojevi biti otisnuti na vrijeme. Tako je Glavaš prepričao jednu anegdodu kad je 1979., a četiri mjeseca nakon stupanja na dužnost glavnog urednika broj bio zabranjen. Budući da je Sveučilišni komitet trebao pečatom ovjeriti nalog za tiskanje broja s kojim su studenti potom dolazili u tiskaru Vjesnik, Glavaš je sa suradnicima doskočio našavši stari pečat u redakciji lista na kojemu su jedine stalne komponente onog valjanog bile zvijezda na sredini i naziv neke stare, tada već nepostojeće institucije. To je bilo dovoljno da u tiskari Vjesnik ništa ne posumnjaju te je taj broj iznimno broj otisnut kopiravši naslovnicu *Večernjeg lista*. Olakotna okolnost bila je da je logotip *SL* podsjećao na *VL* kao jedan od popularnijih dnevnika. Ljudi su

⁴ Primjerice, njegov najpoznatiji performans „Zagreb, volim te“, bio je odrađen u produkciji *Studentskog lista*.

masovno kupovali novinu misleći da kupuju *Večernji list*, kazao je Glavaš. Dodao je da su time osigurali tiskanje broja, ali i povećanu prodaju tog izdanja.

Nakon ljetne stanke, u jesen 1980. Glavaševo uredništvo naišlo je na zatvorena vrata redakcije. „Kad je postalo jasno da Tito nema realne šanse za izlječenje, politička rukovodstva na svim razinama počela su paranoično reagirati na svaki javni istup koji je otvarao bilo kakvu sumnju u pokušaj 'podrivanja sustava' i 'destabilizaciju zemlje', što je jačalo pozicije čvrstorukaškog dijela Partije.“ (Krušelj, 2016: 206) Tako je Stipe Orešković, „dotadašnji Glavašov prijatelj⁵“ postavljen po političkoj osnovi na čelo *Studentskog lista* kako bi medij bio pod kontrolom. Takav je ostao do 1983. kada prelazi u politiku i to na položaj predsjednika Saveza socijalističke omladine Hrvatske. Ugasio se u proljeće 1990.

„Osnutak Saveza studenata Zagreba⁶, prve studentske udruge na sveučilišnoj razini, donio je i zamisao o osnivanju glasila tih studenata te samom Savezu kao izdavaču. (...) Dalibor Jurišić, koordinator GONG-a predložio je da se uskrsne *Studentski list*.“ (Cukerić, 2000: 8) Njegovo izdavanje preuzeo je Institut Otvoreno društvo. Prvi broj na kioscima je ostvario dobar rezultat, no već od idućeg broja, brojke su počele naglo opadati. Tako je godinu dana nakon ponovnog pokretanja *SL*-a većina njegova uredništva napustila medij. List je bio na domak gašenja, no uspijevaio je opstati zahvaljujući donacijama privatne američke tvrtke *Soros Fund Management*⁷. Početkom 1998. Savez studenata odlučio je intervenirati u sadržaj lista zbog čega su tadašnja glavna urednica Suzana Jašić i veći dio redakcije napustili novinu te osnovali *SL Revolt* koji počinje izlaziti u svibnju 1998.

„Sa sjedištem u Hrvatskom novinarskom domu, pedesetak ljudi uspijeva izdati šest brojeva, nakon čega novac od donatora počinje kasniti i nastavak je onemogućen.“ (Cukerić, 2000: 8). Međutim, već iste godine nakon odlaska Suzane Jašić te dolaska Jelene Berković na njezino mjesto, u listopadu list nastavlja s izlaženjem i obnovom donacija.

⁵ Sugovornik je Stipu Oreškovića u razgovoru nazvao prijateljem. (op. a)

⁶ Savez studenata Zagreba osnivač je GONG-a čija je izvršna direktorica postala Suzana Jašić nakon odlaska iz *Revolta*. Urednica koja je naslijedila njezino mjesto, Jelena Berković, danas drži istu poziciju u GONG-u – izvršne direktorice.

⁷ George Soros mađarsko je američki poslovni magnat koji se već više od tri desetljeća bori za demokratske ideale kroz financiranje različitih projekata. Došavši iz Mađarske u Ameriku šezdesetih godina, zaposlio se u banci kao djelatnik u financijama te ubrzo dospio i do Wall Streeta gdje je osnovao vlastiti fond koji otada nije prestao rasti. Za Hrvatsku je poznat učestalim sudjelovanjem u financiranju omladinskog tiska kroz svoje fondove i tvrtke. (izvor: Forbes.com, pristupljeno 16.7.2017.)

Tijekom 2001. list iz istih, financijskih razloga prestaje izlaziti.

2.2. Polet

Iako je prvi broj *Poleta* izašao rane 1966. godine te do konca šezdesetih izlazio pod egidom „revija mladih“, do potkraj sedamdesetih godina nije donosio nikakav dašak nove generacije na medijsku jugoslavensku scenu. Ovaj tjednik je tijekom većine svojeg životnog vijeka bio poznat kao prilično apolitičan list⁸ koji je više vjere polagao u promociju kulturne scene te kontroverzne društvene teme, međutim cijelo desetljeće prije nego li je novinu preuzeo Pero Kvesić, list je bio bliži političkom pamfletu, a ne glasilu omladine.

Kako je Krušelj napisao u svojoj knjizi *Polet: Igraonica za odrasle*, Kvesićevim dolaskom je novina konačno progovorila „jezikom ulice“, jednim koji su mladi poznavali. Poletov izdavač, Savez socijalističke omladine Hrvatske omladinski aktivizam je vidio kao njegovu misiju. „Mora otvarati prema javnosti radne i životne prostore mladih, otvarati njihove probleme, akcije, uspjehe i neuspjehe i uključivati ih, hrabro i polemički, u stalnu javnu komunikaciju, s jasnom političkom i žurnalističkom tendencijom, ali istodobno stvarajući klimu za trezveno rezoniranje o problemima. (...) Istodobno, ovaj list mora stvarati naviku kod mladih da javno reagiraju na opće društvene probleme, pojave i stavove koji se u javnosti pojavljuju.“ (Krušelj, 2016: 37)

Polet se vrlo brzo profilirao reportažnim formama, kritičkim komentarima, razotkrivanju i otvaranju kontroverznih društvenih tema te neumornom promicanju rock scene, stripa i filma. No, ono što ih je upisalo u vječnost medija jest specifičan govorni diskurs te izražena vulgarnost i seksualnost koja se provlačila kroz opremu tekstova i fotografije. Potonje je posebno zgrožavalo i rukovodioce i čitateljstvo. No, budući da su *Poletovi* novinari spremno i otvoreno progovarali o problemima mladih („ponajviše o sukobima 'šminkera i hašomana', kako ih je u svojoj knjizi nazvao Željko Krušelj, pritom više puta pokazavši da su Poletovci zastupali alternativce te socijalno marginalne društvene probleme i skupine“), ali i odlazili na terene te prijateljevali s vlastitim čitateljima, osiguralo im je to redovit tiražni i prodajni rast te zaštitu od eventualnog, a uranjenog gašenja lista.

⁸ Ovu informaciju potvrdili su Željko Krušelj i Davor Glavaš. (op. a)

Osim toga, uredništvo je znalo kako „gasiti potencijalne političke požare“ pa se tako, piše Krušelj (2016: 89) „svakih nekoliko brojeva pojavljivao neki njihov intervju, prigodni govor, uvodnik, podsjećanje na važni revolucionarni jubilej ili predkongresna poruka. Omladinske i partijske godišnjice i programske inicijative bile su primjereno popraćene. Za takve je teme uvijek moralo biti dovoljno prostora“.

„List je s vremenom postajao više od novine, a okupljao je jednu generaciju te gradio poseban identitet kroz nju. Biti „Poletovac“ postajao je stil života te je označavao vjernog čitatelja, ali i samog autora. Tome je doprinio i odmak od aktivizma s Pavićevim preuzimanjem položaja glavnog urednika nakon Kvesića. Zamisao Ninoslava Pavića i njegova najbližeg suradnika Denisa Kuljiša bila je pomak prema komercijalizaciji i estradizaciji lista u svrhu stjecanja financijske neovisnosti, a potom i veće slobode u stvaranju sadržaja. Ovaj je urednički tandem također zaslužan za vizualni identitet koji su tada osigurali *Poletu* i po kakvom je i danas zapamćen, a čiji je idejni začetnik i izvršitelj bio konceptualni umjetnik Goran Trbuljak. Prijepor između aktivističkog i komercijalnog pristupa izmjenjivao se do kraja *Poletova* životna vijeka.“ (Krušelj, 2016)

Dok je u *Studentskom listu* teško pobrojati sve afere te prijetnje i zabrane tiskanja pojedinih izdanja, *Poletovo* razdoblje obilježilo je nekoliko skandala koji su ostali zapamćeni. Glavaš je to komentirao rekavši da *Polet* nikada nije bio na sudu za razliku od *SL-a* u kojemu je to bio uobičajen tijek događaja. Prvi tekst koji je dugoročno poljuljao odnose s osnivačem, ali i Partijom bila je filmska recenzija Nenada Polimca i to Zafranovićeva filma *Okupacija u 26 slika*. Nakon što je Polimac o filmu napisao negativnu i grubu kritiku, ona je vrlo brzo okarakterizirana kao pozivanje na ustaštvo. Bila je to lančana reakcija koju su podržali i svi podobni mediji što je naposljetku dovelo do toga da se uredništvo *Poleta* ispričalo priznavši protiv svoje volje „vlastitu pogrešku“. Bez obzira na to, list je stekao reputaciju novine koja stvara probleme, a od tada je dugi niz godina bila pod političkim povećalom.

Druga zapažena afera iskrsnula je tijekom mandata Ratka Boškovića koji je postavljen na Pavićevo mjesto. Nakon što dvojica *Poletovca* na ulazu nisu dobila dopuštenje provjeriti unutrašnjost disko kluba Big Ben, svoje su iskustvo prenijeli u *Polet* objasnivši to svojim alternativnim stilom odijevanja jer se podrazumijevalo da u klub ulaze samo ušminkani posjetitelji. Spomenuti sukob „šminkera i hašomana“ se potencirao te do te mjere da je Bošković po političkoj osnovi bio smijenjen. „Sukob je među dijelom zagrebačke omladine iz

tjedna u tjedan dobivao i obrise jednog od ne baš bezazlenih „klasnih“ sukoba u komunističkome razdoblju. Upravo je ta spoznaja, koja je ozbiljno narušavala ideološke postulate o društvu zasnovanom na jednakosti, a to je trebala biti i glavna oprema prema 'trulom kapitalizmu'“. (Krušelj, 2016: 183)

Tako je iz Centra društvene djelatnosti omladine imenovan Zorana Franičevića kao siguran odabir na čelno mjesto *Poleta* s obzirom da je bio omladinski aktivist, netko „iz njihovih redova“. Tada nisu slutili da će njegovo razdoblje biti jedno od onih koji će osigurati dodatnu popularnost tjedniku. U svojem detaljnom pregledu Poletova razdoblja, Krušelj tvrdi da je u njegovo te doba Mladena Babuna *Polet* ostvario najvišu nakladu. Njegovo je uredništvo također osiguralo *Poletu* kulturni status objavom golišavih fotografija golmana NK Zagreb Milana Šarovića zbog čega je *Polet* prvi i jedini put završio na sudu te bio zabranjen – ali nakon što je glavnina tiraže već rasprodana. „Nikad dotad u povijesti hrvatskog i jugoslavenskog tiska nije se dogodilo da nekoj javnoj ličnosti bude, i to višestruko, 'izloženo', i spolovilo.“ (Krušelj, 2016: 239) Naklada *Poleta* u trenutku kad je Franičević, kao i njegova tri prethodnika smijenjen, bila je 33.000 primjeraka.

Iako je nakon Franičevićeve smjene dodatno pojačana politička kontrola nad listom zbog koje su nekoliko godina, a svakih nekoliko mjeseci postavljani glavni urednici iz redova političke omladine zbog čega je manjina starog uredništva prosvjedovala, povratak staroj poetici zabilježen je tek 1983. kad na čelo lista dolazi Mladen Babun. Zanimljivo je da je Babun bio urednik deska u *Studentskom listu* tijekom Oreškovićeve mandata zbog čega se očekivalo da će *Polet* staviti „pod kontrolu“ te postupiti onako kako je Orešković postupio preuzevši *Studentski list* od Glavaša. Babun je doista, ispunjavao želje omladinskog rukovodstva, ali je po prvi puta *Polet* postao visoko politiziran i napadalački nastrojen, često ulazeći s drugim medijima u polemike te komentirajući razna politička događanja. Time je češće no do tada bio u žarištu interesa javnosti, a tiražom je dogurao do 83.000 primjeraka što je bilo nezamislivo.

Ipak, veliki apetiti doveli su do financijskog slabljenja lista pa samim time i opadanjem naklade. Koncem 1985. Babuna zamjenjuje Zoran Simić, a zbog financijskih problema *Polet* prestaje izlaziti u tjednom ritmu⁹ te do svojeg gašenja 1990. ostaje dvotjednik s neznatnim utjecajem na javnost.

⁹ Do tada je istu sudbinu doživio samo dva puta i to vrlo kratko – 1978. te 1979.

2.3. *Homo Volans*

Potkraj Domovinskog rata, nastaje studentski list *Homo Volans*. Etnografkinja i teatrologinja Suzana Marjanić, Dalibor Šimpraga (današnji urednik u *Globusu*) i Seid Serdarević (vlasnik i glavni urednik izdavačke kuće *Fraktura*) s Valerijem Jurešićem su razmatrali pokretanje književnog časopisa. Tražeći potencijalnog izdavača, prirodno su došli do Matice hrvatske čiji je predsjednik u to vrijeme bio Vlado Gotovac. Slobodan Prosperov Novak bio je glavni urednik *Vijenca* koji je tadašnjoj književnoj mladeži sugerirao da krenu u novinskom smjeru.

Prvi broj *Homo Volansa* otisnut je 26. siječnja 1995. u sklopu *Vijenca*. Narednih godinu dana izlazio je kao Vijenčev podlistak. Počevši na četiri stranice, do kraja godine izlazio je na pet do sedam stranica u dvotjednom ritmu. Iako je format bio novinski, sadržajno je on više naginjao kulturnim temama zbog naravi novine¹⁰ unutar koje je izlazio.

Vrlo brzo su se *Homo Volansu* priključili suradnici s ostalih fakulteta. „Mi smo tada bili jedini list koji se pojavio, bili smo snažan glas u medijima – *Puls* je bio skroz fakultetski i imao je časopisnu formu, a mi smo se odmah ukrcali u *Vijenac* koji je već imao svoju publiku“, prisjetio se Jurešić. Uredništvo lista je redovito gostovalo po Hrvatskoj, predstavljajući svoj proizvod i šireći čitateljski okvir. „Otvarali smo pitanje generacije, njezina položaja i želja te ulazili u javni prostor s nizom autora“, kazao je Jurešić¹¹. No, osim otvaranja generacijskih pitanja, bavili su se i kulturnim te društvenim nepravilnostima pa su tako u jednom od brojeva rad Matice hrvatske ocijenili kritično. Autorica teksta naslova „Jedna Matica, puno trutova“ bila je Marina Karlović. Objava tog članka dovela je do raskida suradnje pod obrazloženjem da je „uredništvo *Homo Volansa* zabilo nož u leđa svojoj majci“. List gubi redakcijski prostor i financijsku podršku. Jurešić je priznao da se teško nosio s nerazumijevanjem koje je pokazivalo vodstvo Matice hrvatske. „Mislim da su iz Matice jedva čekali neku priliku da nas se riješe. Mi smo kao generacija bili prilika da oživimo Maticu, ali su otpori bili veliki tako da su oni od tada do danas ostali u kulturnom konzervativizmu.“

Tako je kao slobodan list od 1996. *Homo Volans* počeo izlaziti pod financijskom podrškom Instituta Otvoreno društvo uz poneke donacije stranih aktera (dva puta im je stigla pomoć iz nizozemske ambasade). Tematski se novina odmaknula od kulture i pojačala unos društvenog

¹⁰ Slogan *Vijenca* jest Književni list za umjetnost, kulturu i znanost (op.a)

¹¹ Izvor: Razgovor s Valerijem Jurešićem, 13. srpnja, 2017.

sadržaja – popularno znanstvenih tema, političkih intervjua i analiza rada Zagrebačkog sveučilišta. Govoreći o kulturnom dijelu, nakon izlaska iz *Vijenca*, list se okrenuo praćenju urbane kulture.

„Meni je *Homo Volans* bio prekretnica u životu, povukla me naivna ideja da time preoblikujemo društvo i artikuliramo generaciju – to je baš bila iskrena vjera“, kazao je Jurešić u pojašnjenju da je njega i njegove kolege u dvadesetim godinama držao entuzijazam od početka do kraja životnog vijeka *Homo Volansa*. Dodao je da su protiv njih bili „i lijevi i desni“ pa su tako prozvani sotonistima i anarhistima. „Bili smo prepoznati kao glas generacije“, zaključio je Jurešić.

Pod obrazloženjem da „nisu uspjeli pokrenuti šire studentske mase na revolt“, Institut Otvoreno društvo prekinuo je financirati novinu. Tako *Homo Volans* 3. ožujka 1997. zauvijek nestaje s hrvatskog tržišta.

3. RAZVOJ STUDENTSKIH GLASILA NA FAKULTETU POLITIČKIH ZNANOSTI

„Fakultet političkih znanosti (FPZG) Sveučilišta u Zagrebu utemeljen je 23. veljače 1962. godine odlukom Hrvatskog sabora kao visoko učilište u okviru Sveučilišta u Zagrebu, a u studenom iste godine započela je nastava na studiju politologije.“ (Fpzg.hr. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. https://www.fpzg.unizg.hr/o_nama (pristupljeno: 24.3.2017.) FPZG i danas nosi titulu prvog fakulteta na kojemu se izučavala politička znanosti u istočnom, srednjoistočnom te jugoistočnom dijelu Europe. Iako fakultet u svojem nazivu nosi naziv politološkog odsjeka, na njemu su studij završavali politolozi, ali i novinari. Nepuno desetljeće nakon osnutka, 1971. FPZG dobija službeni studij novinarstva.

3.1. *Puls*

Početak ožujka 2017. preminuo je glazbeni i kazališni umjetnik te novinar Ante Perković. Upravo je on bio osnivač i glavni urednik novina Prvog lista studenata, a skraćeno *Pulsa* – prvih studentskih novina pri Fakultetu političkih znanosti. Upitno je bi li do pokretanja novina došlo da nije bilo inicijative Američke ambasade da počne ulagati u neovisne medije, ali i da Fakultetu političkih znanosti omogućí praktičan rad na novinarskom odsjeku.

„No, naša je generacija bila medijski i politički nabrijanija nego ova danas. Izašli smo iz tog komunističkog sistema na tom lomu velikom, bili smo svi jako politički nabrijani“, kazao je Tomislav Klauški, novinar u prvotnoj postavi *Pulsa*.

Novine su počele izlaziti u veljači 1994., a u prvoj su postavi okupile tridesetak članova od kojih je osmero činilo jezgru redakcije uz dvadesetak pridruženih suradnika. Sadržaj je bio inspiriran studentskim tiskovinama poput *Studentskog lista* i *Poleta* koji su svojevremeno bili nositelji društvenih promjena, ali i aktivan forum za razmjenu mišljenja – posebice mišljenja mladih. „Amerikanci su htjeli da budemo kao američki mediji sterilni, ali smo mi više brijali na poletovsku foru. Nama je bilo bezveze što nam Amerikanci govore, jer smo htjeli više autorstva dok se danas više piše po njihovoj školi – uvijek dva izvora neovisna, nema komentara, briši pridjeve.“

Prve je godine svojeg izlaska, 1994., a nakon šest brojeva *Pulsov* glavni urednik Perković dao ostavku. „Podcjenjivani, dogurali su do šestoga broja, kad je jedna stranica izazvala skandal

na Sveučilištu. Radilo se o rođendanskoj čestitki uredništva *Pulsa* Zagrebačkom sveučilištu: grb sveučilišta preko kojega je sprejem iscrtan pankerski simbol anarhizma 'A', a ispod napisano 'No future'. Taj događaj, činjenica da je u petom broju objavljena na naslovnici karikatura Meštrovićeve Hrvaticice koja mota cigaretu marihuane te članak Ne čujem dobro o srpskoj rock-sceni u razdoblju 1991-1994. navele su Perkovića da pod pritiskom dade ostavku.“ (Cukerić, Luka (2000) Vrijednost bez novca. *Vijenac*, (158): 8). Perkovića je na poziciji glavnog urednika zamijenila Marijana Grbeša.

Klauški je negirao kronološku istinitost ovih napisa rekavši da je Perković podnio ostavku na temelju prijetnji radikalnog desničara Velimira Bujanca koji je reagirao na nekoliko politiziranih, lijevo usmjerenih objavljenih tekstova. „Kad je Ante Perković otišao nakon Bujančevih prijetnji bio je prvi potres. Fakultet se dosta uplašio oko politizacije *Pulsa* i prijetnji i on je odstupio te je Grbeša sjela na njegovo mjesto. Da se smire strasti, nastavilo se izlaziti. Bilo je dosta nezadovoljstva unutar redakcije činjenicom da je tako lako odstupio, ali je on očito u interesu *Pulsa* odlučio otići kako se *Puls* ne bi ugasio. Meni je žao što Perković nakon toga nije nastavio pisati u *Pulsu*, ali tako je to u studentskom mediju – kad ga prerastete, idete dalje i na vaše mjesto dolazi netko drugi.“

Govoreći o ' aferi ' sa sveučilišnom rođendanskom čestitkom, nije ju okarakterizirao kao događaj koji bi potresao ili pak destabilizirao uredništvo, a naglasio je da nije bilo nikakve reakcije osim što je Marijana Grbeša kao glavna urednica bila pozvana kod dekana na razgovor nakon što je Rektor Zagrebačkog sveučilišta prof.dr.sc Marijan Šunjić reagirao pozivom na fakultet. O sadržaju razgovora nitko iz uredništva ništa nije znao.

Budući da se tijekom svoga mandata Marijana Grbeša usmjerila na jačanje veza s profesorima obaju studija, jedan od posljednjih urednika *Pulsa* Igor Nobilo je izjavio da je u doba njezina mandata *Puls* doživio svoje zlatno doba. (Cukerić, Luka, 2000: 8). List se također prodavao na kioscima u Splitu, Puli, Rijeci, Zadru i Osijeku.

„Htjeli smo se pozicionirati kao moderne i svježije kritički novine. Kasnije je *SL* izašao pa *Revolt* no oni su išli više prema aktivizmu. Mi smo imali cinički i kritički odmak od političke svakodnevice i uvijek smo htjeli biti iznad svakoga. Nismo bili umreženi i nismo bili u suradnji ni sa kim i zato smo si davali za pravo da pljujemo po svima“, kazao je Klauški.

„Iznenadujuće, ali prodaja i marketing su onda zapravo funkcionirali. Mi smo se pokrivali oglasima i prodajom za tiskanje novog broja. Mislim da nakon trećeg ili četvrtog broja *faks*

više nije morao davati nikakav novac za tiskanje. Nismo dijelili nikakve honorare, nego smo sav novac koji smo dobili ulagali u novine i povećavali broj stranica, uveli smo kolor kasnije. Znači, unaprijeđivali smo novine. Financijska i kupovna moć je bila gora nego sada, ali smo ipak išli kolportirati te novine i prodavati preko kioska i kolportaže. U onom mraku smo uspjeli financijski funkcionirati“, rekao je Klauški dodavši da se jezgra uredništva počela osipati 1996. zbog čega se prorijedila periodika lista. „Jednostavno ljudi koji su došli nisu toliko grizli i imali su druge interese tako da se priča počela raspadati. *Faks* nije pokazivao više interes da se izdaje.“

Godinu dana kasnije, novina se po prvi puta suočila s ozbiljnim problemima, financijske prirode. Posljednja dvojica urednika – Nikica Puhalo i Igor Nobilo pokušali su održati *Puls* na životu, no on je izlazio sve rjeđe i rjeđe. U nekom je trenutku koncem devedesetih prestao izlaziti kao novina dostupna široj publici te je do 2007. ostalo samo fakultetsko glasilo što je bilo vidljivo naglom promjenom vizualnog identiteta te odabirom i prezentacijom tema. Od popularnog studentskog glasila, počeo je nalikovati kakvom školskom listu dok nije nestao. Posljednji zabilježen list na FPZG-u jest *Bakalar Press* nastao akademske godine 2007/2008, po svemu sudeći kao praktičan dio nastave na smjeru Tiskanih medija budući da je mentorica bila Renata Ivanović – voditeljica seminara na kolegiju Oblici novinskog izražavanja, a slogan novine „tiskovina skorašnjih prvostupnika novinarstva“.

3.2. Student

Nekoliko godina nakon što je *Puls* prestao izlaziti, otvorila se mogućnost pokretanja njegova novinskog nasljednika. Baš kao što je to bio slučaj s *Pulsom*, na kolegiju Tiskanih medija u travnju 2013. pokrenuo se novi list – *Student*. Za ove su novine bile zaslužne profesorice Nikolina Šajn i Mladenka Šarić. Koncept djelovanja bio je postavljen na način da studenti samostalno organiziraju i produciraju sadržaj, ali pod stručnim mentorstvom profesora sa studija novinarstva, a konkretnije – treće godine na smjeru Tiskanih medija. Tako je prva glavna urednica novina *Student* bila Helena Kuhar. U skromnim uvjetima te s nestalnim uredništvom, prvi je broj *Studenta* tiskan 15. travnja u tiskari Vjesnik i to u 5000 primjeraka. Ovaj je list doživio samo jedno tiskano izdanje, od kojeg je drugi broj ostao u on-line izdanju. Novina je bila besplatna, a zamišljena kao glasilo svih zagrebačkih studenata, premda službeno list studenata Fakulteta političkih znanosti.

Sama novina sadržajno je bila koncipirana kao interna novina gdje su pojedine teme i novinarske komentare mogli razumjeti samo studenti Fakulteta političkih znanosti s obzirom da se radilo o profesorima fakulteta te njihovim zapamćenim doskočicama. Uredništvo je komentiralo da je broj napravljen u kućnoj radinosti – na jednom kompjuteru, u programima koji su originalno bili instalirani s računalom te bez pomoći vanjskih stručnjaka poput lektora, redaktora ili grafičara.

3.3. Global¹²

Došavši 2011. u North Carolinu u redakciju studentskih novina Daily Tar Heel u sklopu studijskog putovanja po Americi, doc. dr. sc. Igor Kanižaj¹³ dobio je ideju za pokretanje sličnog projekta u Hrvatskoj. Kaže, smatrao je da FPZG ima kapaciteta za tako nešto. „Bio sam fasciniran kako su uspjeli ostvariti samoodrživ studentski medij koji je utjecajni od ostalih opće informativnih medija u tom dijelu SAD-a. Novina je nastala na sveučilištu i proizvode ju studenti svakog dana bez obzira na promjene u upravljanju sveučilišta i/ili države“, objasnio je.

Punih godinu dana nakon kratka vijeka novina *Student*, Kanižaj je inicirao oživljavanje novinarske prakse u sklopu smjera Tiskanih medija čiji je nositelj bio do 2015. Trenutno je nositelj dva od četiri kolegija na ovom smjeru i to Osnove tiskanih medija na kojem se studenti po prvi puta upoznaju s ovim medijem te u Novinskoj redakciji gdje započinje praktičan rad.

Promjenivši koncept novine, sklopio je suradnju s bivšim urednikom i novinarom *Večernjeg lista* i *Vjesnika* Zlatkom Herljevićem te njegovim suradnikom Igorom Weidlichom. Dok je Herljevićeva uloga zamišljena kao urednika mentora, Weidlich je obnašao funkciju redaktora. Kako bi se studentska praksa, baš kao i sam proizvod doveli na prihvatljivu razinu, zaposlili su se grafičari iz tvrtke Atlantis i lektorica Snježana Babić-Višnjić. Ne bi li se označio novi početak, a i distanciralo od isključivo studentskog lista *Studenta*, novoj tiskovini se nadjenulo

¹² Bila sam članica Globalove redakcije od svibnja 2014. godine kada je izašao prvi broj. Već od drugog broja novinarsku ulogu zamijenila sam uredničkom. Još uvijek sam službeni član redakcije i to kao zamjenica glavnog urednika. Osim toga sam sudjelovala u stvaranju drugog broja novina *Student* koje se nikada nisu otisnule. Time potvrđujem da sam svjedočila mnogim događajima značajnima za ovaj rad. Moje svjedočanstvo ovom prilikom zamjenjuje dio klasične literature.

¹³ Izvor: Razgovor s Igorom Kanižajem, 17. srpnja, 2017.

ime *Global* koje je označavalo ozbiljniji zaokret te težnju profesionalizaciji sadržaja i vizualnog identiteta.

Na čelu s istom glavnom urednicom Helenom Kuhar i njezinim uredništvom, uspješno su realizirana dva broja *Globala*. Prvi je broj bio zapamćen ekstenzivnim medijskim *publicitetom* nakon što je jedan nastavnik plagirao dio svoje kolumne. Daljnja distribucija ovog izdanja novine odmah je zaustavljena. Drugi je broj, baš kao i kontroverzni prvi izašao u ljetnim mjesecima zbog čega se dogodila višemjesečna pauza do izlaska trećeg broja. S dolaskom jeseni, imenovano je privremeno uredništvo, zajedno s glavnom urednicom (sa mnim, op. a) ne bi li se okupio stalan broj novinara, urednika i ostalih suradnika¹⁴. Tek nakon regrutacije novih članova, dotadašnji redaktor Igor Weidlich preuzeo je uređivanje novine. Tako je koncem 2014. godine izašao treći broj *Globala* uz promijenjenu koncepciju novine koja se održala do danas. Glavni urednik Igor Weidlich i dalje ima ulogu redaktora, a Matina Tenžera postavljena je kao njegova zamjenica.

Novi je koncept novine poistovjećen s načinom na koji funkcioniraju preostala dva studentska medija Fakulteta političkih znanosti – Radio Student i Televizija Student, a to je da na položaju glavnog urednika bude stručnjak koji iza sebe ima minimalno deset godina radnog iskustva. Hijerarhijski svi ostali suradnici mogu biti (i jesu) studenti.

Koncem 2017. *Global* će doživjeti 32. izdanje. Uz vidna poboljšanja tijekom tri godine izlaženja, novina teži postati istinsko glasilo svih studenata zagrebačkog Sveučilišta, ali i učenika srednjih škola. Ipak, pojavljuju se problemi oko vidljivosti jer, bez obzira na nakladu od 5000 primjeraka te dostupnost na svim sastavnicama Sveučilišta u Zagrebu te studentskim domovima i pojedinim srednjim školama, još je uvijek neznan postotak studentske populacije upoznat s *Globalom* pri čemu ih još manje prati njegov rad i razvoj.

To ne ograničava, doduše, težnju da se izađe na tržište. „*Global* čeka svog ulagača uz pomoću kojega bi se mogao razviti u pravi poslovni model kroz *spin off* pristup“, rekao je Kanižaj.

¹⁴ U ovom razdoblju nije nastavljeno izdavanje novine jer se radilo na okupljanju novih članova redakcije. Tek je u prosincu nastavljena „proizvodnja“ novine, službeno s Igorom Weidlichom kao glavnim urednikom.

4. METODOLOGIJA, SVRHA, CILJEVI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Očekivano, od prvog broja *Globala* često ga se uspoređuje s omladinskim tiskom kroz različite poveznice. Kroz činjenicu da ga stvaraju studenti, da se dijeli na cijelom Sveučilištu te da je jedini tiskani medij koji još uvijek održava kolportažu koja je bila karakteristična upravo za omladinski tisak. Javljaju se dva dominantna mišljenja – ono koje nostalgičarski podržava rad *Globala* jer podsjeća na vremena kad su mladi bili vođe društvenih promjena, a kad su mediji koje su oni uređivali funkcionirali kao svojevrsne budnice nadolazećih generacija. Pojavljuju se i kritičari *Globala* upravo zato jer ne korespondira s nekadašnjim omladinskim tiskom i što nema njegov značaj.

Pritom nije upitno može li *Global* ponoviti značaj omladinskog tiska jer je tako nešto neusporedivo. No, smisleno je upitati može li *Global* postati glas nove generacije mladih – prvenstveno studenata, a onda i starijih srednjoškolaca?

4.1. Metodologija

Zbog specifičnosti teme, nije bilo moguće pozvati se na prijašnja istraživanja. Također se mora naglasiti nepostojanje literature koja bi obrađivala u glavnini istu tematiku. Zbog toga se rad temelji na kvalitativnom istraživanju u obliku deset dubinskih intervjua i dva razgovora manja opsega. Nadopuna ovome jest kvantitativno istraživanje koje je obuhvatilo internetsku anketu koja se riješavala na dobrovoljnoj bazi ovisno o tome tko se osjetio pozvanim i upoznatim s *Globalom*.

Naposljetku, činjenica da Fakultet političkih znanosti izdaje novinu koju mnogi „nostalgičari“ povezuju s omladinskim tiskom, a koja pokazuje određene dodirne točke i težnje da usvoji poneka znanja takve „štampe“, uz dubinske strukturirane intervjue te anketu odabrana je i metoda studije slučaja na primjeru mjesečnika *Global* ne bi li se na taj način ilustrativno dala usporedba položaja nekadašnjih odnosno današnjih studentskih glasila s obzirom na mijene afiniteta mlađe publike kojoj se takvi mediji obraćaju i društveno-političkog uređenja unutar kojeg su nastali.

4.1.1. Studija slučaja

„Metoda analize slučaja koristi se kako bi se bolje razumjela suština problema, razvile općenitije teorijske tvrdnje o pravilnostima u analiziranoj strukturi i procesu, stvorila tipologija ili kategorije koje se odnose na društvene pojave ili razvile nove hipoteze koje se u kasnijem istraživačkom radu provjeravaju.“ (Verčić, 2010: 94) Osim evidentne upotrebe metode studije slučaja ne bi li se na temelju jednog primjera objasnio veći „fenomen“ ili pak dao detaljan uvid u sam slučaj koji se analizira, važno je naglasiti što se kroz ovu metodu te kroz ovo istraživanje pruža o daljnjem izučavanju teme. Govoreći o usporedbi važnosti i društvene poruke omladinskog tiska i *Globala*, nije na odmet istaknuti da nije promjena sustava vlasti ono što ih diferencira. To su prije svega promijenjene navike mlađeg čitateljstva i to kroz nekoliko segmenata, a koje u istraživanju potvrđuju sami kazivači:

- Mladi sve manje čitaju. Pojavom interneta te prevlašću audiovizualnih sadržaja i njihovom daljnjem razvoju, čitanje s generacijama postaje sve „zahtjevnije“. Ne čudi stoga što tiskani medij gubi borbu na medijskom tržištu.
- Opadanje interesa za „relevantne i kvalitetne“ teme. Povećava se interes za zabavni sadržaj, sadržaj lišen ozbiljnosti te progovaranja o ozbiljnim temama. Usmjerenost na trivijalnost i sitnice.
- Posljedica opadanja interesa za događanja u okolini te reagiranje i djelovanje na temelju medijskog podražaja, proizlazi iz manjka koncentracije. Digitalno doba dovelo je do ubrzanja razmjene poruka, ali i potrebe za njihovim izdvajanjem iz mase na bilo koji način. Tako poruke postaju sve kraće i šturije, a teme sve jednostavnije. Ne bi li poruka uspješnije stigla od pošiljatelja do primatelja, važno je uštedjeti vrijeme njezine recepcije. Audiovizualni mediji u tome svakako prednjače nad tiskanim.

Prema navedenim stavkama, rad nastoji otkriti ima li novina poput *Globala* s obzirom na formu i sadržaj koji trenutačno nudi publici snagu postati glas mlađe generacije te ako nema – na koji način bi se mogao postići taj utjecaj. „Studija slučaja predstavlja opis pravoga događaja za razliku od statističke interpretacije nekoga događaja u kojemu se daju prosječne vrijednosti koje predstavljaju apstrakciju realnosti.“ (Verčić, 2010: 97)

4.1.2. Intervju

Kao adekvatna dopuna studiji slučaja, poslužili su dubinski, a strukturirani intervjui. Njih deset odrađeno je u razdoblju od lipnja do srpnja, a na temelju već pripremljenih pitanja kroz tri skupine. Iako su intervjui službeno bili strukturirani ne bi li se povećala pouzdanost u odgovorima, oni nisu distribuirani kazivačima kroz upitnike. Po uzoru na nestrukturirane i polustrukturirane intervjuje, ispitivač si je dao slobodu dopuniti razgovor pitanjima koja nisu bila planirana iako se inicijalno držao već planiranih pitanja koja je uključio u analizu rezultata. „Ovaj tip intervjuja (dubinski intervju, op. a) omogućava najveću fleksibilnost. Ispitanik je u svojim odgovorima nesputan i slobodan, a zadaća ispitivača (intervjuera) je da se prilagodi ispitaniku i njegovom načinu komunikacije te vodi i usmjerava razgovor. Po potrebi ili zbog zanimljivosti nalaza poneka se pitanja mogu detaljnije razraditi ili personalizirati, što je prilika koju dobar ispitivač treba prepoznati.“ (Verčić, 2010: 111)

4.1.3. Anketa

Iako je anketna metoda u društvenim istraživanjima postala gotovo neizbježna, u ovom je radu bila važna ne bi li se iznašli bilo kakvi brojevi pokazatelji unutar čitateljstva. Iako je anketa provedena putem interneta i to po principu dobrovoljna sudjelovanja (ovisno o tome tko je i koliko detaljno pročitao *Globala*), od ožujka do srpnja 2017., dala je opisati zahtjeve i promišljanja čitateljskog tijela koje bi u daljnjim istraživanjima trebalo proširiti. U anketi je sudjelovalo 150 čitatelja u dobi od 19 do 49 godina.

4.2. Svrha, ciljevi i hipoteza istraživanja

Cilj kvantitativnog istraživanja bio je dobiti sliku o mišljenju čitatelja *Globala* o sadržaju koji trenutačno konzumiraju te zahtjevima koji bi zadovoljili njihove potrebe. Naime, velik je problem što tri godine nakon pokretanja *Globala* još uvijek nije poznato kakve su reakcije čitatelja te kakvu oni novinu žele pročitati – što bi izbacili, što konzumiraju i pod kakvim okolnostima.

Posljednji, 28. broj *Globala* s kojim je zatvorena ovogodišnja sezona ponudio je reportažu s terena u kojoj se pokušalo razgovarati s čitateljima kako bi se dobile povratne informacije u pogledu sadržaja. „U četiri dana posjetila sam četiri fakulteta - Filozofski, Fakultet elektrotehnike i računarstva te Medicinski i Ekonomski fakultet. Razgovarala sam s gotovo

stotinu ljudi. Od toga je možda dvadesetak njih čulo za *Global*. Od tih dvadesetak samo troje novine i pročitao.“ (Ivković, 2017: 13) Ovome svjedoče *Globalova* uredništva od njegova osnutka kroz povremene komentare kolega s fakulteta ili šire. Na temelju usputno dobačenih komentara formira se sadržaj.

Cilj kvalitativnog istraživanja najvažniji je te najcjelovitiji dio rada jer spaja tri skupine kazivača. U prvoj skupini¹⁵ nalaze se djelatnici fakulteta. Budući da je *Global* formalno i dalje dio Fakulteta političkih znanosti, važno je bilo vidjeti kakvo je mišljenje unutar 'kuće', ali i kakav bi značaj *Globala* mogao biti za fakultet. Ovim istraživanjem nastojalo se detaljnije objasniti što je to čime bi se novina mogla prometnuti u medij koji zastupa studente i sve ostale zainteresirane građane te što je ono što je u tome eventualno kočilo te naravno – kojim postupcima bi ona bila bliže takvom, a željenom položaju.

- **Lidija Kos-Stanišić (a)**

Od 2014. obnaša funkciju dekanice Fakulteta političkih znanosti (FPZG). Dakle, osim što je glavna predstavnik fakulteta, od prvog je broja odgovorna i za *Global* s obzirom da je FPZG izdavač.

- **Dean Jović (a)**

Odabran kao predstavnik politološkog smjera, ali i zato jer ima iskustvo rada u *Poletu* u jednom od njegova dva 'zlatna' razdoblja te na visokoj poziciji – kao zamjenik glavnog urednika Mladena Babuna u razdoblju od 1983. do 1989.

- **3. Tomislav Klauški (a i b)**

Odabran kao predstavnik novinarskog smjera. Jedan je od začetnika *Pulsa*, novine koja je prethodila *Globalu* i ostavila zapažen uspjeh.

U drugoj i najvažnijoj skupini nalaze se kazivači iz struke. Smatrani su najvažnijim elementom ispitivanja zato jer iz praktičnog ugla mogu komentirati i predlagati promjene. Tako su odabrani šaroliki ispitanici kako bi se dobio cjelovit spektar mišljenja.

¹⁵ Skupine su zbog jednostavnosti i preglednosti označene slovima a, b i c.

a) Sugovornici s Fakulteta političkih znanosti

b) Sugovornici iz struke

c) Sugovornici iz *Globala*

- **Marko Matijević (b)**

Odabran kao predstavnik mladih u medijima, te osnivač najposjećenijeg mladenačkog medija današnjice, portala *srednja.hr* koji komunicira poruke koje se očekuju od *Globala*.

- **Mirela Lilek (b)**

Odabrana zbog praktičnog i aktualnog te sustavnog djelovanja u obrazovnom sektoru, a za tiskano (i web) izdanje *Jutarnjeg lista*. Rad u tiskanom mediju bio je važan kriterij odluke zbog toga što kazivačica poznaje način rada u takvom tipu medija.

- **3. Valerij Jurešić (b)**

Odabran kao glavni urednik dvaju mladenačkih (jedna od njih nije bila usmjerena isključivo na studente i starije srednjoškolce, pa koristim termin 'mladenački', op.a) tiskovina – *Homo Volansa* kao prvog zagrebačkog studentskog glasila te kasnije *Nomada*, časopisa za pop kulturu.

- **4. Davor Glavaš (b)**

Istraživački novinar koji je od 1979. do 1981. bio glavni urednik *Studentskog lista*. U njegovo je vrijeme list bio zabranjen, a u njemu je kao novinar sudjelovao i prije postavljanja na glavnouredničku poziciju. Također ima višegodišnje iskustvo rada sa studentima zbog čega je razvio osjećaj za potrebe i želje studenata te način na koji se s njima ophoditi.

- **5. Željko Krušelj (b)**

Autor knjige *Polet 1979-1990: Igraonica za odrasle* te kratko jedan od urednika u *Poletu*. Predaje novinarstvo na Sveučilištu 'Sjever' u Koprivnici te i sam obnaša funkciju odgoja i mentoriranja studenata, ali i mladih novinara.

Naposljetku je odabrana grupa ispitanika iz *Globala*. Konkretnije je riječ o dvojici sugovornika koji su glavni i odgovorni za *Globalov* sadržaj. Uključeni su kako bi sami dali sud o proizvodu kojeg već treću godinu nude publici te kako bi se izvidjelo njihovo viđenje novine i njezine budućnosti.

- **Igor Weidlich (c)**

Započeo rad od prvog broja *Globala* kao redaktor, a od trećeg broja postavljen na poziciju glavnog urednika

- **Igor Kanižaj (c)**

Idejni začetnik i nositelj projekta.

Teme¹⁶ u kojim se razgovaralo s ispitanicima jesu sljedeće:

Prvi dojam te prednosti i nedostaci *Globala*, značaj za mladu publiku/Sveučilište/FPZG i usporedba s omladinskim tiskom, izlazak na tržište.

Budući da su sugovornici razvrstani u tri skupine, pitanja se djelomično razlikuju. Glavnina, ipak, ostaje ista ne bi li se ispoštovala metoda strukturiranog intervjua. Shodno tome, pitanja postavljena kazivačima su sljedeća:

Sugovornici iz struke

1. Kada ste i kako prvi put doznali za *Global*?
2. Kakav je bio prvi dojam koji je novina ostavila na Vas nakon čitanja/prolistavanja?
3. Što biste istaknuli kao prednost *Globala*, odnosno po čemu se razlikuje od ostalih novina?
4. Što mislite, što nedostaje *Globalu*?
5. Kako komentirate odabir tema u *Globalu* te način na koji su obrađene?
6. Na kakvim temeljima nastaje studentski medij?
7. Može li se povući paralela između *Globala* i omladinskog tiska iz osamdesetih/devedesetih godina?
8. Kakav značaj danas *Global* ima za mlade?
9. Koje prepreke bi mogle stajati na putu da se novina nastavi razvijati i unaprijeđivati?
10. Na koji način *Global* može biti nositelj mladenačkog „bunta“ i promjena?

¹⁶ Napomena: pitanja su se tematski razlikovala po grupama ispitanika, ali su ovdje objedinjene teme koje su svakoj grupi bile zajedničke jer sam procijenila da će upravo ova područja najbolje opisati trenutni položaj *Globala* te dati prognozu njegovog budućeg razvoja.

11. U kojem obliku bi *Global* mogao egzistirati na hrvatskom medijskom tržištu?

12. Izlazak na tržište - Možete li povući paralelu između mladih novinara koji su aktivno radili u *Globalu* i onih koji nemaju to iskustvo?

Sugovornici s Fakulteta političkih znanosti

1. Kakav je bio prvi dojam koji je novina ostavila na vas nakon čitanja/prolistavanja?
2. Što biste istaknuli kao prednost *Globala*, odnosno po čemu se razlikuje od ostalih novina?
3. Što mislite, što nedostaje *Globalu*?
4. Kakav značaj *Global* ima za Fakultet političkih znanosti?
5. Kakve su reakcije Vaših kolega?

Sugovornici iz *Globala*

1. Koja je bila Vaša motivacija da započnete priču s *Globalom*?
2. Što biste istaknuli kao prednost *Globala*, odnosno po čemu se razlikuje od ostalih novina?
3. Što mislite, što nedostaje *Globalu*?
4. Kakav značaj *Global* ima za Fakultet političkih znanosti?
5. Kakve su reakcije Vaših kolega?

Prikazivanjem što generacija misli o novini te što misle oni koji su nekoć stvarali sadržaj za studentske novine ispunjava se svrha istraživanja - pomoći *Globalu* da se razvija u poželjnom smjeru te da osvijesti vlastite prednosti i nedostatke na temelju kojeg će se progresivnije kretati na „medijskom tržištu“. Uz to je, naravno, poželjno utvrditi i kakav položaj *Global* ima trenutno na Zagrebačkom sveučilištu, a kakav za mlade. Utoliko je moja hipoteza potvrditi ili opovrgnuti bi li *Global* mogao postati glas zagrebačkih studenata.

5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Od prvog broja *Globala* vode se polemike u uredništvima s kakvim temama izlaziti na sveučilišno tržište te na koji način i koliko ih slobodno predstavljati. Dotičući se tek slabo vizualnih inovacija, sadržajna komponenta nešto je što već treću godinu dijeli uredništva, profesore Fakulteta političkih znanosti te čitateljstvo. Iako se nekolicina *Globalovih* novinara isprofilirala u etabliranim medijima, i dalje ostaje upitno koliko je tome pridonio rad u studentskoj novini, a koliko njihov osobni angažman i talent.

Neizbježno se pri pomisli na *Global* povlači paralela s omladinskim tiskom. Što su oni radili i na kakav način, a kako tome pristupaju *Globalova* uredništva? Što je *Global* trebao baštiniti od omladinskog tiska, a što svakako odbaciti? Teško je ne povezati podijeljenost na temelju prezentacije sadržaja s mišljenjima koja su se pojavila unutar druge teme, i to kakav bi značaj *Global* mogao imati za Zagrebačko sveučilište, čitatelje te na koncu i vlastiti fakultet.

5.1. Kvalitativno istraživanje: Rezultati intervjua

Najnovija i najveća promjena u *Globalu* nakon uvođenja novog vizualnog identiteta u proljeće 2017. stiže na jesen i to uspostavljanjem portala koji će ovom mediju sasvim sigurno osigurati porast čitanosti, publike, a samim time i utjecaja što će posljedično možda učvrstiti značaj te položaj na Zagrebačkom sveučilištu kao glasu studenata. Osim toga se i dalje govori te iščekuje početak prodaje koji je blizu, a opet daleko s obzirom da se od njegova začetka ne uspijeva ništa realizirati po tom pitanju. Hoće li konačan izlazak na tržište značiti *Globalovo* gašenje ili drastičnu koncepcijsku promjenu ili će mu to udahnuti novi život – može se samo nagađati.

Jasno je – svi podržavaju pozitivnu inicijativu koja se vidi kroz rad novine, ali ne i način na koji je ona postavljena te realizirana.

Prvi dojam: Sadržajna formaliziranost u svrhu „stare novinarske škole“

Mišljenja kazivača blago su prevagnula na stranu negativnih mišljenja spram sadržaja i vizualnog identiteta novine. Objašnjenje je da bi uz njihovu promjenu novina mogla postati glas studenata pri čemu se može zaključiti da ona to trenutno nije. Osnivač portala *srednja.hr* Marko Matijević smatra da *Global* nije uspio prodrijeti do mlađe publike zbog činjenice da se

nudi u mediju koji nije spojiv s današnjom mladom publikom. Osim toga, spominje, promašen je format koji podsjeća na dnevnik baš kao i njegov sadržaj. Previše je kratkoročnih članaka i vijesti te izvještaja koje mjesečnik ne trpi. List ne traje mjesec dana, dodaje. „Za 24 stranice ima previše vijesti. Bilo bi bolje imati recimo 20 novinskih tekstova, ali da budu dubinska istraživanja, serijal nekih tekstova – da bude manje, ali dublje“, sugerira. Glavaš se složio s Matijevićem oko toga da bi *Globalov* format mogao postati prepreka na njegovom putu da nesmetano zastupa sve zagrebačke studente. „Mjesečno izdavanje je previše ograničavajuće. Ne možete imati aktivniju ulogu na studentskoj sceni s tom dinamikom izlaženja. Kad bi postojala mogućnost da izlazite kao tjednik ili dvotjednik, imali biste više utjecaja na zbivanja i studentsku populaciju“, rekao je.

Nitko od kazivača, doduše, ne osporava činjenicu da su tekstovi napisani vrlo profesionalno. „Kod nekih tekstova me iznenadilo koliko su profesionalno napravljeni i da je primijenjeno stečeno znanje. Oni funkcioniraju profesionalno, malo ima primjera za koje bi se moglo reći da su kao školska zadaća. Oni bi mogli funkcionirati u nekom drugom mediju“, kazao je Glavaš. „Bile su to teme koje mainstream medijima nisu bile zanimljive. Mi smo uletavali u taj vakuum jer veliki mediji iz puno razloga njega nisu popunjavali. (...) Danas je taj prostor otvoren na drugačiji način i to kroz pojedine teme“, objašnjava Glavaš čime podupire tezu da *Global* može postati glas studenata. Sugerirao je potencijalne teme kojima bi danas *Global* mogao ispuniti vakuum kojega praznim ostavljaju veliki, komercijalni mediji. Netransparentno financiranje medija, Studentski centar kao nekadašnje kulturno žarište, a danas kao oronulo zdanje, mogućnosti i ljepote volontiranja, studentske razmjene. Da se *Global* uspio odmaknuti od samo „fakultetskog“ lista, potvrdila je i Lilek, riječima da je „u početku novinu shvaćala kao vježbaonicu u kojoj se radi na određenim formama novinarstva da bi se to kasnije pretvorilo u ozbiljan proizvod.“

Međutim, najkonkretniju potvrdu Lilekina iskaza dao je Matijević. „Od 68000 studenata na zagrebačkom Sveučilištu, mislim da se uzima u obzir ono što se ne objavljuje u *Globalu*. Ajmo reći da je 6000 studenata studentski aktivno, u nekoj udruzi. Ne spominjem pritom ni Veleučilište ni privatne fakultete. Među tom brojkom sam čuo dosta negativnih mišljenja o *Globalu* jer upravo u zadnjih godinu dana kada se događao veliki, nakon 2019. se događao prvi veliki studentski bunt na Sveučilištu gdje *Global* nije jasno pokazao da je na strani studenata i to se osjetilo te je došlo do nekog ogorčenja od strane tih studenata koji su dosta aktivni. Znači, ako se jasno ne stane na njihovu stranu, lako ih se izgubi na svojoj strani – to

je naprosto tako“, rekao je. Time je potvrdio da je *Global* došao do studenata ostalih fakulteta te da se od njega očekivalo da bude glas mladih na Sveučilištu bez obzira što zasad nema svoj elektronički pandan.

Ipak, jedno je biti glas studenata u trenucima kad prosvjeduju i zahtijevaju svoja prava te vode „bitke“ sa Sveučilištem, a drugo je biti atraktivan medijski sadržaj u mirnim razdobljima kad studenti žele i edukaciju i zabavu i informaciju. „Mlada publika nema na tržištu svoje novine koliko god mi mislili da su nezainteresirani i previše u igricama. Nemaju nešto što bi mogli čitati. Postoje tinejdžerski časopisi i mainstream. Nema novina sa sadržajem koji bi njih zanimao, s kojim bi se mogli poistovjetiti ili nešto naučiti, koji bi afirmirao njihove stavove i artikulirao njihove interese – pogoditi glazbu i bendove koja se sluša, pisati o temama koje njih zanimaju, a kojima se ne bave ozbiljne novine. Nekako se treba približiti, ali je to na ljudima u dvadesetima koji bi to trebali otkriti“, potvrdio je Klauški. Je li im *Global* uspio ponuditi ono što žele?

„Prvi dojam je bio da je dosta formaliziran. Bilo je na početku dosta šablonski napravljeno, ali je s vremenom bio vidljiv razvoj i sve teme su bile sve bolje. Na početku se vidjelo da radite po iskustvu mentora i nekoga tko pomaže pa ga formalno oblikovali da izgleda kao list mladih, ali s dosta konvencionalnim sadržajem“, kazao je Krušelj. Govoreći o razvoju i prvom dojmu, Glavaš je ostao pri mišljenju da se kroz sve brojeve vidi prevelika uključenost mentora u realizaciji novina. „Sasvim sigurno, kad bi list dali studentima da ga rade, on bi sigurno izgledao drugačije. Jer ovako izgleda kao okvir kojeg su mentori postavili, a kojega vi trebate popuniti“, zaključio je. Jer upravo bi studenti, prema Matijevićevom mišljenju trebali samostalno stvarati novine i zauzimati sve pozicije, pa tako i onu glavnouredničku. To, zasada, s pravne strane nije moguće jer je u statut Fakulteta uključena odredba da se za sve fakultetske medije na glavnouredničku poziciju postavi stručnjak s praktičnim medijskim iskustvom dok su sve druge funkcije otvorene za studente.

Upravo je odabir tema nešto što su imali potrebu komentirati svi kazivači. Svi su se složili da su one obrađene korektno, bez obzira jesu li to okarakterizirali kao prednost ili nedostatak. Tako je Matijević rekao da „u studentskom mediju ne može sve biti korektno“. Kaže, treba oplesti po nekome jer to je novinarstvo. Kritiku je uputio i s poslovne strane, na način da u *Globalu* uglavnom ne može pročitati tekstove koje bi njegov medij prenio. Klauški je poduprio Matijevićev dojam kazavši da su članci ostvareni „baš fachidiotski i cehovski te da

nema provokacije.“ Kad je ima, kazao je, onda je prvoloptaška. „Očekivao bih više provokacije prema centrima moći, Ministarstvu i Sveučilištu, ali zašto ne i dalje“, dodao je.

Kazivači su po pitanju formalizirane realizacije tekstova bili podijeljeni. Iako nitko ne osporava korektnost u pisanju, polovica smatra da je ona pogrešna i promašena ako je riječ o studentskom mediju, dok preostala tri kazivača iz struke tvrde da je povratak kvalitetnom i provjerenom novinarstvu poželjan i osvježavajući. Tako je Lilek obranila povratak sektorskom novinarstvu kojeg je Klauški nazvao „fachidiotskim i cehovskim“. „Smatram važnim razvijanje sektorskog novinarstva, svaštarenje srozava kvalitetu. Jako je važno profilirati novinare u sektore i na taj način njihova imena napraviti prepoznatljivima“, rekla je Lilek. Ovo direktno potvrđuje i slučaj kolege iz predzadnje postave *Globalova* uredništva, Filip Ožbolt¹⁷ koji je na temelju rada u sportskoj rubrici dobio poziv iz *Sportskih novosti* gdje je trenutno zaposlen. Jurešić i Krušelj uz Lilek su pohvalili povratak „staroj novinarskoj školi“. Tako je Jurešić rekao da *Global* ima smirenost bez nepotrebnih skandala. „Mada to je školsko, imaju bazičan novinarski pristup kojeg danas ima sve manje i manje“, dodao je. „U tekstovima se treba držati pravila, a onda u komentarima i osvrtima možete izraziti mišljenje i da bude jasno kakav je to tekst. Analitički tekst ne može prerasti u kolumnu ili komentar, žanrovski se to ne može miješati, nego se morate držati žanrovskih načela“, Krušeljevo je mišljenje.

No, potrebno je vratiti se na mišljenja koja su istaknula da se u vizualnom identitetu te sadržaju novine pretjerano vide mentorski utjecaji. Kako bi novina koju samostalno ne uređuju studenti mogla predstavljati studente? Glavašu je osim izbjegavanja pisanja o pretjerano kontroverznim temama koje bi mogle dolaziti u sukob sa Sveučilištem ili Ministarstvom znanosti, obrazovanja i sporta zasmetala i osnovica svakog brenda – naziv proizvoda. „Ne sviđa mi se ime jer se pokušava igrati na razini *Globusa*, *Nacionala* – postojećih etabliranih novina. Čak i da je riječ o dvotjednom listu, ne bih išao s tim imenom jer previše slični postojećim te izgleda kao derivat postojećih imena. Nije ni prilagođeno svrsi i namjeni. Ako je to studentski list, onda je ime promašeno.“ Govoreći iz mlađe perspektive, Matijević je priznao da mu *Globalove* naslovnice nisu razumljive. „Naslovnice su umjetničke, a nemaju veze sa sadržajem. Treba poraditi na naslovnicama, ali naslovnice su isto posljedica nekakve slobode i kvalitete. Jer kad ljudi uzmu novinu, preko naslovnice oni mogu procijeniti

¹⁷ Kratak intervju s Filipom Ožboltom nalazi se u Prilozima.

da je riječ o nečem drugačijem i izvan okvira“, rekao je. S njim se nije složio¹⁸ Glavaš. „Ako pogledate magazine u svijetu, najveći broj periodičnih izdanja imaju vrstu ilustracije na naslovnici. To su art intervencije uz jednu temu na naslovnici s možda još dodanih naslova i ta tema je prezentirana kroz art ilustraciju, a ne nužno fotografiju.“

Položaj i značaj: *Global* nije uspio prodrijeti do mlađe publike

Svi kazivači složiti će se da studentski medij mora nastajati na finacijski neovisnim temeljima, odnosno da kada o nekome ovisi, teško može biti potpuno slobodan u djelovanju. Kao što je kazala Mirela Lilek, novinarka Jutarnjeg lista, temelj studentskog tiska jest mogućnost da se studentima pruži maksimalna sloboda u odabiru i razradi tema. Dopunio ju je Željko Krušelj rekavši da tiskovine mladih karakterizira polemičnost i neka vrsta provokacije. „Čak i svjesne provokacije. Otvarali smo teme u kojima smo dokazivali da sustav ne funkcionira i to je dokazivao omladinski tisak – da se jedno govori, a drugo provodi u stvarnosti.“

Potpuna ili realnije – većinska finacijska neovisnost, sloboda u odabiru i prezentaciji tema te pripremanje mladih novinarskih kadrova za tržište rada čine se kao osnovne karakteristike omladinskog te studentskog tiska unatrag četiri desetljeća. Na taj način potvrđujem da neke značajke ipak ostaju univerzalne, bez obzira na korektno mišljenje Klauškoga koji je kazao kako je „teško biti jako provokativan i kopirati neke recepte iz osamdesetih i devedesetih jer je mentalitet drugačiji, pogledi na svijet, ukusi, način izražavanja – današnje generacije su nenavikle na izražavanje kroz šest kartica jer postoji utjecaj interneta.“ *Global* zato treba, govori Klauški, slijediti neki svoj ukus, pogoditi neku svoju poetiku izričaja. „Sad mi previše liči na *Vjesnik* devedesetih, ne vidim duh nove generacije.“

Budući da se u *Globalu* strogo prati forma te žanrovsko opredjeljenje, pitanje je može li se zaista njegovati sektorsko novinarstvo u vidu profiliranja pojedinih novinara. Zbog pretjerano korektnog stila, Matijević je kazao da ne vidi nekog autora koji odskače stilom jer se svi čine kao da su u istom kalupu. Jurešić je, kaže, primijetio da unutar novina nema interakcije te da je to prije neki skupni glas. „Kad postoje autorstvo i stavovi, to je jako dobra stvar kad se dogodi jer uključi čitatelja“, objasnio je. Neminovno je, ipak, da se talent vidi bez obzira

¹⁸ Za *Polet* i *Studentski list* bilo je karakteristično da naslovnice rijetko kad direktno upućuju na neki tekst. Prije svega su one bile komentar današnjice ili temata koji se prevladavao nekim izdanjem novine. Razlog zbog kojeg su njihove naslovnice danas zapamćene ili eksponati raznih muzeja jest činjenica da su s obzirom na društveno-politički kontekst bile provokativne i drugačije jer su na medijskoj sceni bile nešto novo što bi u današnje vrijeme bilo teško ponoviti.

negira li se forma ne bi li se istaknulo autora. Tako postoji nekoliko slučajeva¹⁹ u svakoj uredničkoj postavi gdje je netko „odskočio“ te vrlo brzo otišao raditi u komercijalni, veliki medij kao što je to redovito bio slučaj s novinarima *Poleta*, *SL-a*, *Homo Volansa* i *Pulsa*. Naposljetku, nije zanemariv ni novinarski poriv mlade generacije studenata. „Novije generacije smatraju da ukazivanje na nepravilnosti znači komentar ili dobivanje jednostranih informacija i onda zaključivanje na temelju njih. Mladi novinari su spremni uzeti jednostranu informaciju bez provjeravanja i daljnjeg kopanja. Mladi novinari nisu spremni dovoljno kopati istraživati jer su nestrpljivi i žele odmah izaći s informacijom“, potvrđuje Weidlich.

Važno je naglasiti da je Krušelj i sam predavač na novinarskom smjeru, ali na drugoj visokoobrazovnoj instituciji te da je privatno vrlo dobar sa Zlatkom Herljevićem koji je formalno urednik-mentor *Globalovom* uredništvu zbog čega je očekivano da će podržavati školski te isključivo edukativan pristup u stvaranju novina. U svakom slučaju, njegova iduća tvrdnja odraz je iskustva rada u *Poletu*. „Ne morate vi lupati na skandale, to su samo dokaz drugog vremena jer se na drugačiji način nije moglo. Vi morate na objektivistički način djelovati, kako vas uče na studiju i toga se držite“, zaključio je. Odabir tema i način na koji će se one predstaviti vrlo su važne upravo u kontekstu današnje mlade publike i njihovog drastičnog zaokreta od osamdesetih i devedesetih godina kad interneta nije bilo odnosno kad je on bio tek u povojima. „Problem je taj što mladi danas razmišljaju tabloidno. Ne samo na takav izgled koji može biti velika fotka i veliki naslov bez sadržaja, ali jako briju na marginalne stvari i bizarno. Treba ih samo kanalizirati da nabrijanost okrenu prema ozbiljnim temama, da im se daju upute. A *Global* ide u drugu krajnost – on je preozbiljan“, govori Klauški, a misao dodatno pojašnjava rekavši da kolege iz struke i s fakulteta dijele njegovo mišljenje. „Ljudi koji bi trebali biti mladi, nabrijani, možda ne nabrijani, ali ipak imati neku dozu slobode i entuzijazma ne dolazi toliko do izražaja u tekstovima i kao proizvod je to dosta – neću reći mrtvo – ali ima još puno prostora za napredak.“

Kad se govori o mladenačkom entuzijazmu, sam glavni urednik Igor Weidlich povukao je paralelu između prve i posljednje uredničke postave rekavši da je kod prve dominirao entuzijazam koji nije bio dovoljan da bi se radile dobre novine dok se kod posljednje postave vidi i da su svjesni količine znanja i slobodnog vremena koje je potrebno uložiti u stvaranje sadržaja. S druge strane, kazivači koji su djelić profesionalnog života proveli u omladinskim

¹⁹ Kratak razgovor s Ana Mariom Kezerić, prvom studenticom iz druge postave *Globala* koja je iznenadila odlaskom i još više uspjehom u Večernjem listu nalazi se u Prilozima.

medijima, upravo entuzijazam ističu kao prednost djelovanja u takvom tipu medija. „Nezahvalno je govoriti, ja mislim da ove generacije nisu politički nabrijane kao što smo mi bili. Ova generacija je drugačija, ali to ne znači da ne kuže stvari – samo ih drugačije doživljava“, govori Klauški čime daje naslutiti da je za *Global* teže postati glasom studenata nego li što je bio slučaj čak i s *Pulsom* ili *Homo Volansom* van Fakulteta zbog naravi novijih generacija.

Duh generacije ogleda se u osluškivanju glasa čitatelja te interakciji kojom se potvrđuje i održava odnos između onih koji stvaraju medijski sadržaj i onih koji ga konzumiraju. Iako je redakcija *Pulsa* uglavnom sama sebi bila dovoljna, a *Homo Volans* prekratko na tržištu da bi polučio konkretniji uspjeh, *Polet* i *Studentski list* pokazali su kako se postaje glasom generacije, bez obzira na tematiku. Iako su se oba lista opredijelila za različite čitalačke karaktere unutar iste čitateljske skupine, uspijevali su osluškivati što publika od njih traži. Važno je napomenuti da se publika osamdesetih i devedesetih godina znatno razlikuje od današnje što potvrđuje i sam glavni urednik *Globala* kad kaže da su „kod studenata tržište i čitalačka publika nedovoljno razvijeni“.

Ipak, primjeri poput mladenačkog portala *srednja.hr* pokazuju da se publiku još uvijek može okupiti i aktivirati, ako zanemarimo činjenicu da je riječ o elektroničkom naspram tiskanog medija. Naime, svi kazivači slažu se da je razdoblje tiska prošlo te da bi *Global* hitno trebao ugledati svoje elektroničko izdanje. Upravo pokretanje portala bit će sljedeće poboljšanje projekta, a na jesen se očekuje novi zaokret na internetskoj adresi <http://www.globalnovine.eu/>.

Iako je *Global* još uvijek na putu razvoja i napretka, sve važniji postaje financijski segment. Trenutno se novina financira²⁰ većim dijelom putem Fakulteta, a tek manjim dijelom oglasima. Dekanica je potvrdila da je Sveučilište s 50.000 kuna potpomoglo razvoj *Globala* pri čemu je možda objašnjivo zašto se neke teme izbjegavaju ili nedovoljno kritički bruse. Bez obzira na to, upravo je Uprava Fakulteta ona koja za novinu ima najveći značaj, prema riječima kazivača. „Uprava FPZG-a treba jasnije pokazati da im je stalo do medijske i financijske slobode jer će time dobiti neovisnost *Globala*“, rekao je Matijević. U svakom slučaju, dekanica se složila da *Global* doprinosi promociji i vidljivosti FPZG-a na Sveučilištu.

²⁰ Potkraj 2016., osnovana je udruga *Global* pomoću koje se financijski želi raskršiti novi put za novinu. Od jeseni 2017. ona počinje biti aktivna te se prijavljivati na natječaje koji bi novini osigurali financijsku neovisnost.

Klauški je, ipak, istaknuo i drugu prednost koju bi *Global* mogao donijeti Fakultetu. „Mislim da bi Fakultet preko *Globala* mogao imati veliki medijski i politički utjecaj na Sveučilištu i šire. Kad imate svoje glasilo, možete diktirati uređivačku politiku – kao prvo možete postati relevantni na Sveučilištu kao nositelj medijske moći ondje. Možete promovirati neke teme i sugovornike preko tih novina. Za Fakultet je to jako dobro i zbog prestiža i zbog utjecaja. Je li to Fakultet iskoristio, to je tema za drugu raspravu.“

Već sada je situacija s financijama upitna. Dekanica je upozorila da su se troškovi već rezali, ali da na njima neće stati. Također je istaknula i da se dio kolega s Fakulteta bune protiv troškova koje sa sobom nosi postojanje *Globala*. To je potvrdio i Weidlich rekavši da više pozitivnih reakcija na ovaj projekt dobije van fakultetskih odaja. To dovodi do izražene potrebe za financijskom neovisnošću na kojoj se već radi. „Mislim da bi se možda preko distribucije na kioscima moglo ići prema jednoj drugoj publici jer su ljudi možda željni neke svježije medijske pojave na medijskoj sceni koja bi možda razbila ove kalupe koji su do sada dozlogrdili svima što se vidi iz pada naklade i slično. Prodaja *Globala* bi također maknula određenu ovisnost o Sveučilištu. Prodaja plus oglasi bi dali slobodu da se o Ministarstvu i Sveučilištu može slobodnije pisati“, konkretizirao je Klauški.

Tržište: Prodaja vodi do neovisnosti, no *Globalovci* ipak profitiraju na tržištu

Do neovisnosti studentskog medija se teško dolazi ako su u vlasništvo uključene institucije. Drugim riječima, i Davor Glavaš i Tomislav Klauški složili su se da bi se *Global* spasio kad bi izašao na tržište. „I *Polet* i *SL* su bili sufinancirani, ali je naša velika prednost bila ta što smo zarađivali i mogli smo funkcionirati. Utoliko je bilo važno da smo bili na tržištu i na kioscima te imali vlastiti manevarski prostor koji smo si sami stvorili da ne ovisimo isključivo o izdavačima“, prisjetio se Glavaš. Tijekom svojeg dvogodišnjeg glavnouredničkog mandata u *Studentskom listu*, doživio je i da list bude samoodrživ, no samo zato jer je bio dostupan širem čitateljstvu. Iako je pravno-formalno za *Global* bilo otežano da se počne pojavljivati u redovitoj distribuciji, dok je prodaja kolportažom zakonski zabranjena, nositelj projekta Igor Kanižaj dao je naslutiti da se bliži izlazak na tržište. Po svemu sudeći će se list približiti većoj distribucijskoj kući te ostvariti suradnju na način na koji je to učinio *Universitas*. „Mislim da bi se možda preko distribucije na kioscima moglo ići prema jednoj drugoj publici jer su ljudi možda željni neke svježije medijske pojave na medijskoj sceni koja bi možda razbila ove

kalupe koji su do sada dozlogrdili svima što se vidi iz pada naklade i slično“, rekao je Klauški čiji se studentski list *Puls* od prvog broja prodavao u slobodnoj prodaji.

Nositelj projekta Igor Kanižaj potvrdio je težnju da se izađe na tržište. Weidlich bi neovisno o komercijalizaciji naglasak dao edukaciji. „Mislim da je pristup koji se meni nametnuo kao glavnom uredniku da se ljudi osposobe za tržište rada i da kvalitetno i etički rade svoj posao te da svojim imenom i prezimenom mogu doći raditi u bilo koju redakciju.“ No, tržišno gledano, Weidlich ističe važan aspekt. „Moramo se vratiti na novac jer je on ipak brojčani pokazatelj nekakve relevantnosti. Zašto bi se ozbiljan oglašivač oglasio u *Globalu*? To je sigurno neko priznanje relevantnosti medija, koliko god je to studentski list. Jer oni nemaju razloga platiti oglas u mediju koji je loš ili im ne koristi“, govori.

No, prodavao se *Global* ili ne, a govoreći o karakteristikama koje bi trebale krasiti studentske medije, važnije su isticali gotovo svi kazivači – bez obzira jesu li dominantno gajili negativan ili pozitivan stav spram *Globala*. „Ali već i tada mi se činilo da nije bilo moguće da se netko pojavi kao početnik na televiziji i vodi televizijsku emisiju ili u velikim novinama jer je postojao ulaz. I mislim da je upravo taj ulaz koristio kvaliteti novinarstva u tadašnje vrijeme“, rekao je Dean Jović, politolog koji svoje iskustvo temelji na radu u omladinskom (dvo)tjedniku *Poletu*. Klauški je, i dalje braneći argument da bez izlaska na tržište *Global* ne ostvaruje puni smisao dopunio Jovićevu misao rekavši da je „najveći potencijal u ljudima koji rade i da bi studentski medij trebao biti rasadište mladih talenata koji bi ubrizgali svježu krv na medijsko tržište jer je tako uvijek bilo.“

Iako je teško eliminirati ili umanjiti važnost uprave Fakulteta za budući razvoj *Globala*, zaključak je vrlo indikativan. „Sveučilište mora imati svoj medij gdje bi ljudi mogli izraziti svoje nezadovoljstvo ili otkriti neke priče. Grubo rečeno, vi na Sveučilištu morate imati neki medij gdje će neki asistent ili student doći i izraziti svoje nezadovoljstvo, gdje će njegova pravda biti zadovoljena ili neka priča otvorena. Ima tu potencijala i za čitanost i za prodaju“, rekao je Klauški. Tezu da bi *Global* mogao i trebao postati glasilo svih studenata zagrebačkog Sveučilišta potvrdila je i Lilek. „Vi živite u godinama kada su studentska tijela fiktivna i ne vidim da studentski predstavnici uistinu zastupaju mišljenje i želje i potrebe studenata. To je otužna slika u kojoj studenti neminovno postaju ničiji. Ono što bi ih moglo potaknuti na aktivniji angažman i pokušaj utjecanja na društvena zbivanja je *Global* jednoga dana.“

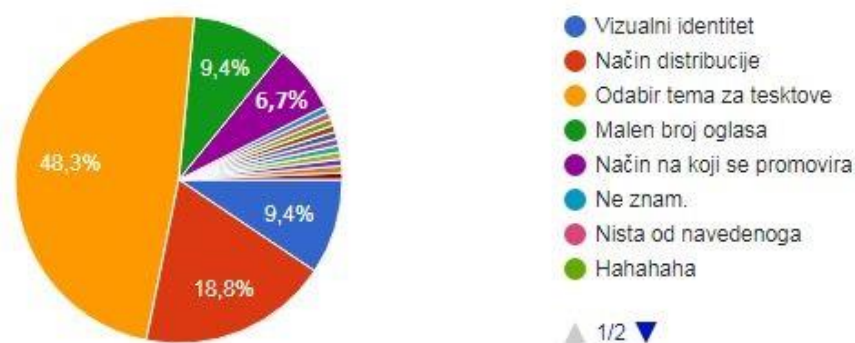
5.2. Kvantitativno istraživanje: Rezultati ankete

Global se mjesečno tiska u 5000 primjeraka koji se potom distribuiraju po 33 sastavnice Sveučilišta, nekoliko srednjih škola, studentskim domovima i Studentskom centru Zagreb. Besplatan je te se dijeli kolportažom dok se dio u manjim hrpama ostavlja na frekventnim mjestima unutar pobrojanih lokacija. Ako se *Globalovi* novinari i urednici osobno ne vrate na ista mjesta, nemaju povratnu informaciju oko toga tko uzima novinu i što u njoj pročita.

Zbog toga je napravljeno orijentacijsko kvantitativno istraživanje u obliku online ankete koju su dobrovoljno ispunjavali svi koji su osjetili potrebu da doprinesu svojim komentarima i mišljenjima. Bilo je važno da su pročitali barem jedan broj *Globala* kako bi bili upoznati s proizvodom. Anketa je sadržavala 105 ženskih te 45 muških sudionika.

Anketi je pristupilo najviše studenata Fakulteta političkih znanosti što je očekivano obzirom da se *Global* najviše čita na matičnom fakultetu gdje je najdostupniji i gdje se sustavno radi na njegovoj internoj promociji kroz uključivanje u nastavni program. Osim toga su uključeni i sljedeći fakulteti: Prehrambeno-biotehnološki fakultet, Arhitektonski fakultet, Hrvatski studiji, Ekonomski fakultet, Akademija dramske umjetnosti, Fakultet strojarstva i brodogradnje, Tekstilno-tehnološki fakultet, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Građevinski fakultet, Pravni fakultet, Veleučilište VERN, Filozofski fakultet, Fakultet elektronike i računarstva, Medicinski fakultet, Grafički fakultet. Više od polovice (82) ispitanika za *Global* je doznalo preko fakulteta.

Anketa je pokazala da 90,6% ispitanika ne čita nikakav mladenački list. Koliko bi prema tome *Global* mladima mogao biti drugačiji, odnosno – što je to inovativno u *Globalu*?

Slika 1. Po čemu je *Global* inovativan – što biste izdvojili?

S obzirom da je veći dio odgovora bio usmjeren na drugačiji odabir tema, one koje su ostale u sjećanju ispitanika jesu sljedeće:

- Treba li uvesti vojni rok (2)
- Lektori (2)
- Intervju s Walterom Robinsonom (3)
- Intervju s Ivicom Đikićem (3)
- Matthias Schlitte – obarač ruku s jednom podlakticom većom od druge
- Racija u KSET-u (2)
- Sportska televizija (2)
- Intervju s Janicom Kostelić
- Internetsko bankarstvo
- Praćenje gradnje studentskog doma (3)
- Posjet Državnom arhivu
- Halo, pošto diplomski?
- Poskupljenje studentskih domova
- Studentsko zaduživanje
- Tekst o skrivenim oglasima za prostituciju²¹
- Kampus na Borongaju (3)
- Koja je korist od prisilnog ljetnog kampa
- Kaj drma zid u Branimirovoj?
- Intervju s Pavom Barišićem

²¹ Moguće da je ovdje riječ o Salonima za masažu, op.a

- Novi zakon o radu u SC-u²²
- Prodaja iksica
- Tekst o Ivanu Pernaru
- Intervju s Radom Borić
- Tekstovi o Erasmusu (2)
- Rad preko Student servisa (2)
- Tekst o bulimiji
- Menza u SC-u
- Studentske ovrhe (pisane u suradnji s Ekonomskom klinikom)
- Intervju s Matom Rimcem
- Obrazovanje u škripcu
- Spolna diskriminacija prilikom zapošljavanja
- Odlazak mladih iz zemlje
- Kupovanje potpisa na Pravnom fakultetu
- Reportaža iz Kine
- Tekst o dostavljačima hrane
- Intervju s Miroslavom Blaževićem
- Članak o hostesama
- Tekst o bolonjskom procesu

²² Pojašnjenje i nastavak odgovora: „Objasnili su što se zapravo dogodilo da je došlo do zabune i smirili su, barem mene jer nisam nigdje čula za tu vijest nakon one velike strke.“

Inovacije su nešto što mediju osigurava ili barem povećava šansu za opstanak na tržištu. No, svaki medij u razvoju ima nedostataka. Ispitanici su bili zatraženi da ocijene *Globalove* nedostatke.

Slika 2. Što vam nedostaje u Globalu?

Budući da najveći dio odgovora otpada na „lakše“ teme i humor – uz činjenicu da 28,9% ispitanika smatra da tematski ne nedostaje ništa, potvrđuje se izjava Tomislava Klauškog oko promjene preferencija mlađe generacije koje se okrenuta marginalnome i bizarnome te tabloidnosti. Zato je novina analizirana od prvog dojma s naslovnice i grafičkog dizajna preko sadržaja pa do samog značaja *Globala* za Sveučilište.

Počevši od naslovnice kao „okidača“ koji bi čitatelja trebao zainteresirati da nastavi prelistavati, trećina ispitanika smatra da *Global* ima zanimljive naslovnice koje nisu istovjetne onima koje im se nudi na medijskom tržištu. Tek 8,7% ispitanih naslovnice je ocijenilo negativno odgovorivši da je „teško shvatiti njihovu poantu“. Anketirani su imali priliku samostalno nadopisati odgovor koji bi konkretnije odgovorio na pitanje o prvom dojmu o novini gledajući naslovnicu. Tako su odgovori sljedeći:

„Nekad je zanimljivo, ali nekad nije jer je nerazumljivo“

„Nekako me asocira na neki oglasnik, trebalo bi poraditi na vizualnom identitetu kako bi on bio poželjniji studentima i pomoću kojeg bi onda mogli početi i naplaćivati novine“

„Odlične fotografije, stvarno me znate impresionirati s naslovnicama“

„Naslovnica je katastrofalna i da ne idem na FPZG, ne bih nikada otvorio te novine“

„Amaterizam“

„U većini slučajeva, nema ništa novinarski vrijedno“

„Premalo nacionalnih manjina je na naslovnici“

„Dojam nije baš dobar. Samo forma, izostaje sadržaj“

„Uvijek se veže uz neke studentske probleme ili stvari i zato je zanimljivo“

Sadržajno gledano odgovori su pretežito pozitivni te 76,5% ispitanika odgovara da su teme zanimljive dok ih na skali od 1-5 58,4% ocjenjuje vrlo dobrom ocjenom. Neznatnih 4% novini ne bi dalo prolaznu ocjenu, a dovoljnim ju je ocijenilo 8,7% ispitanika. Na dijelu o zanimljivosti tema, također je bila ponuđena mogućnost proizvoljnih odgovora pa je riječ o sljedećem:

„Tu i tamo je zanimljivo, no može to i bolje“

„Više je zanimljivih tema koje nisu temeljito obrađene“

„Trebale bi biti smjelije, provokativnije“

„Mislim da se koče inovativnost i učenje kroz guranje studenatima irelevantnih tema u prvi plan“

„Može to i bolje, s recimo više tema poput one o hostesama“

„Čitam samo tekstove s naslovima koji me privuku te rubrike koje me zanimaju“

„Pa i ne pretjerano, možda jedan do dva članka imaju smisla, a ostalo se ponavlja iz broja u broj na drugačiji način, te su nezanimljive stvari većini studentske populacije“

„Ponekad se dogodi da dobra tema ispadne dosadna“

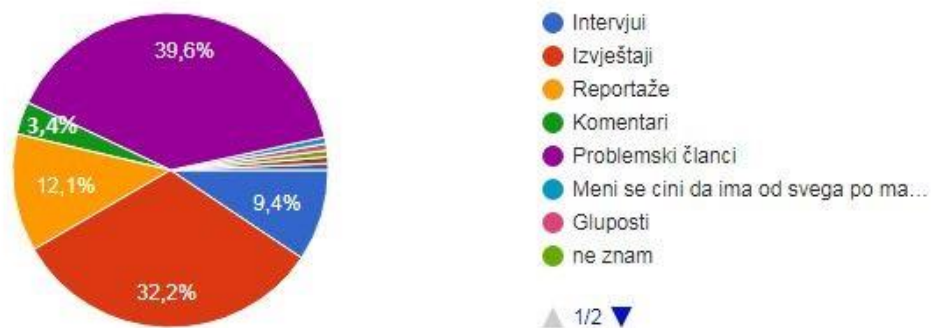
Znakovita su i dva odgovora na pitanje „Mislite li da se u cjelokupnom sadržaju nalaze teme zanemarene u drugim medijima?“ na koje je 79,9% ispitanika odgovorilo potvrdno dok su opcionalni odgovori ponajviše usmjereni na odgovore „ponekad“. Ipak, dva odgovora su proširila sliku:

„Na žalost ne. Trebale bi biti obrađivane teme koje se pojavljuju i u drugim medijima, ali SMJELIJE i hrabrije“

„Bolje reći – detaljnije obrađene“

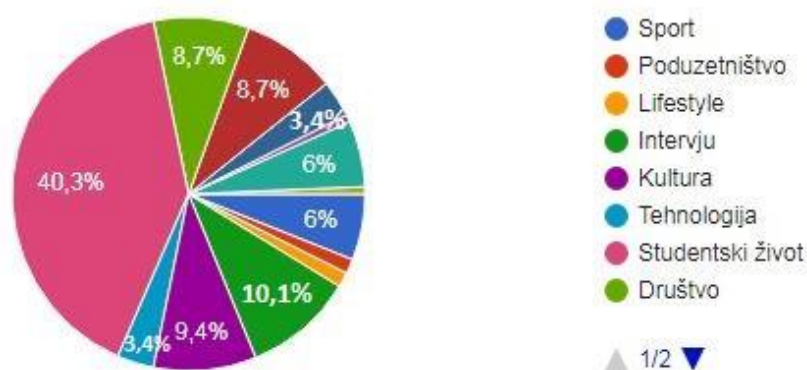
87,2% ispitanika složilo se da su teme u *Globalu* čitke i prilagođene studentskoj populaciji. Pojavila su se i dva odgovora koja su komentirala da teme nisu prilagođene studentima, nego prije srednjoškolicima. Studentica FPZG-a odgovorila je da joj je jasno da se uz česte mijene uredničkih postava teško postiže prepoznatljivost, no da nju kao studenticu istog faksa ne privuče svaki novi broj – iako bi uz manje korekcije mogao postati atraktivan proizvod.

Posebna pažnja se posvetila i analizi tema te rubrika obrađenih u *Globalu* odnosno sugestija oko onih koje bi se mogle uvesti. Tako su ispitanici procijenili koja je novinarska forma najprisutnija u novinama, ali i koja rubrika je, prema njihovom mišljenju polučila najviše uspjeha – bez obzira na razloge.

Slika 3. Koji tip tekstova prevladava u *Globalu* – po vašem sudu?

Znakovito je da većina ispitanika problemske članke najčešće primjećuje, ali i da su odmah iza njih izvještaji koje u kvalitativnom dijelu istraživanja kritizira Marko Matijević rekavši da je ova forma uz vijesti primjerenija dnevnom ili tjednom tisku dok u mjesečnoj novini gubi na važnosti prije „isteka“ roka aktualnog novinskog izdanja.

Slika 4. Koja rubrika je, prema vašem mišljenju, „najuspjelija“ rubrika u novini?

Očekivano je da je Studentski život kao rubrika onaj koji ispitanici smatraju najuspjelijom jer se njoj doista posvećuje najviše pažnje te je prva u sadržajnom nizu. Uz to obuhvaća količinski najveći dio prostora. Također, ako je suditi prema istaknutim, a pamtljivim temama koje su anketirani izdvojili na početku ovog istraživanja, vidljivo je da se često pojavljuju intervjui. Prema tome, ova statistika samo potvrđuje važnost te vidljivost intervjua u jednom studentskom mediju te kao formu možda zahvalnu za približiti se mlađoj publici.

Bez obzira na određene kritike spram sadržaja, 40,9% ispitanika osjeća se zadovoljno nakon što ga pročita dok 32,9% ne može procijeniti kako se osjećaju nakon što završe s konzumacijom novine. Tako gledajući širu sliku, a odgovarajući na pitanje koji bi mogao biti značaj *Globala* za sveučilišnu zajednicu, 51,7% ispitanika odgovorilo je da je odličan informator studentske populacije. Iza njih s jednakim postotkom odgovora slijede oni (31,5%) koji tvrde da *Global* može utjecajnije medije „navući“ na neke teme odnosno oni (34,2%) koji kažu da se u *Globalu* piše o temama o kojima rijetko čuju u javnosti. Prema tome ne čudi da 61,1% ispitanika smatra da bi *Global* mogao izaći na medijsko tržište dok se 40,3% ne slaže s ovim mišljenjem. Gotovo polovica (47,7%) anketiranih bila bi spremna izdvojiti 5 kuna za novinu dok ga 21,5% ne bi voljeli plaćati.

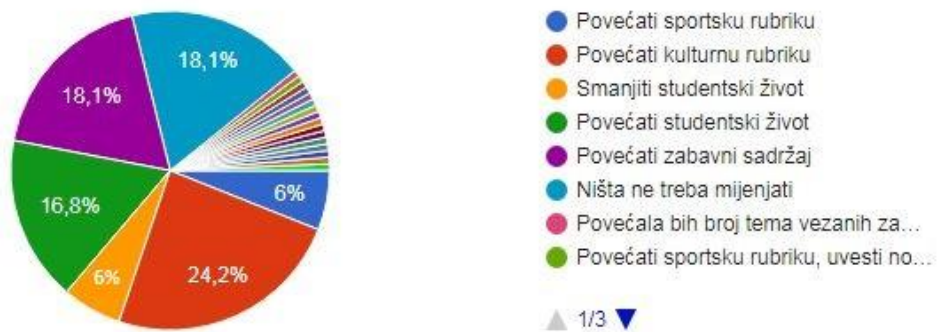
Ispitanici, ipak, nisu sigurni odražava li *Global* duh vremena u kojemu živimo. Čak 72,5% odgovorilo je da odražava bez obzira na kritike upućeno sadržajnoj te grafičkoj strani lista. Stječe se dojam da malo tko od mlađe publike zapravo razmišlja o svojim potrebama, pravima i tome što čini identitet mladih u 21. stoljeću jer djeluju iznenađeni pitanjem. Stoga ne čudi da 61,7% ispitanika nikada nije čulo ni za jedan omladinski list. Pojavio se i jedan odgovor koji je izrazio iznenađenost i začuđenost terminom „omladinski tisak“. Od ostalih pobrojanih mladenačkih tiskovina, izdvajaju se sljedeće: *Odraz* (Split), *OK!*, *Teen*, *list Saveza omladine*, *Spektar* i *Novi Spektar* (Zadar), *Manager*, *Oprez*, *Student*, *Kamen mudrosti*, *Modra lasta*, *Polet*, *Radost*, *Smib*, *Studentski list*, *Start*, *Puls*.

Naposljetku je važno anketirane upitati što bi sugerirali oko samih promjena, odnosno što bi voljeli vidjeti u novini koja bi trebala biti glas njih samih.

Slika 5. Kakve promjene biste unijeli u Global?

Internetski portal odgovor je koji je logičan, a s obzirom da će od jeseni ove godine ta promjena stupiti na snagu, nema potrebe za daljnjim obrazlaganjem. Svakako je značajno da 14,8% ispitanika želi redizajnirati sadržaj što dodatno potvrđuje prethodne odgovore o istoj temi. Međutim, slijedi ga postotak od 14,1 koji bi redizajnirali i vizualni identitet. Ako se uzme u obzir da je list doživio redizajn u ožujku ove godine, ovim postotkom se daje do znanja da on nije uspio te da i dalje nije u skladu sa željama mlade publike. To je, u svakom slučaju, tema za drugo istraživanje.

Slika 6. Kakve promjene biste unijeli u raspored rubrika?

Povećanje kulturne rubrike, ako se pogleda sadržaj *Poleta* kao najpoznatijeg omladinskog lista među mladima, jasno je da je upravo kulturna rubrika nosila sadržaj. Za pretpostaviti je da bi se od *Globala* moglo očekivati isto, odnosno da doživi kulturni zaokret koji bi mu pomogao izgradnji identiteta. Također, ne može se tvrditi ništa konačno s obzirom da bi povećanje kulturnog sadržaja novine trebalo biti drugo, a zasebno istraživanje. Nadalje,

istovjetan postotak od 18,1 onih koji bi rado povećali količinu sporta i zabavnih sadržaja ne čudi budući da se ovakvi komentari često čuju od kolega s Fakulteta putem raznovrsnih analiza *Globala* provedenih u sklopu kolegija na odsjeku Tiskanih medija.

Naposljetku ono što bi ispitanici rado vidjeli u *Globalu*, a po čemu bi se novina više približila njihovim interesima jesu sljedeće stavke:

- Više tema iz vanjske politike
- Malo više ozbiljnosti, da ne izgleda srednjoškolski; Više unutarnje politike i društvenih tema
- Pokret promjene
- Kako će mladi stvoriti društvo u RH, a ne primjerice u Irskoj
- Više o tome gdje mladi mogu izaći, događanjima u gradu, studentskim događanjima
- Uz neki „chill“ sadržaj, odnosno postignućima studenata u Hrvatskoj i izvan nje
- Više zabavnog sadržaja, mjesta za izlaske u Zagrebu, promotivne akcije, dijeljenje karata za koncerte i sportska događanja
- Uvođenje studentskog sporta u zasebnoj sportskoj rubrici
- Križaljke, kulinarske recepte
- Problemi romske nacionalne manjine
- Više prostora za LGBTQ zajednicu
- Vlastito kritičko mišljenje novinara, koje se možda i prkosi općeprihvaćenim svjetonazorskim vrijednostima u redakciji dotičnog lista

5. ZAKLJUČAK

Global kao projekt nije pokrenut isključivo u edukativne svrhe jer je od početka bio namijenjen distribuciji van Fakulteta političkih znanosti te uključivanju svih zainteresiranih studenata sa svih fakulteta (pa čak i srednjih škola) u rad novine. Ipak, njegova je jezgra zamišljena da bude na fakultetu, a suradnje su se u tri godine slabo ostvarivale. U svakom slučaju, projekt evidentno raste i biva nadograđen²³, a njegove su težnje da postane još veći pa tako i (u idealnim uvjetima) samoodrživ.

Uz početne peripetije oko postavljanja uredništva, ne prestaju povremeni prijepori oko dužnosti studenata i mentora u cjelokupnom procesu. Razlozi su istovjetni onima koje su primijetili i kazivači – neinventivnost vizualnog identiteta te sadržajna formaliziranost. Ove dvije premise pokazuju da pokretači i mentori nemaju namjeru širiti ili komercijalizirati priču s *Globalom* jer se njihovim konstantama potvrđuje jedina funkcija i to obrazovna.

Usprkos tome, povremeno se u novini uspije otvoriti zanimljivo pitanje iz nekog od šarolikih područja koje sadržaj uključuje. Sve to je, uz klasičan novinarski pristup koji se prakticira, nedovoljno da bi se izgradio vizualni identitet. Odnosno, premalo je mladenaštva u mladoj novini da bi se približila jednako mladoj publici. Dolazi do neželjenog spoja, a to je mentorska vizija *Globala* koja je gotovo nepromjenjiva u kombinaciji s znatnim brojem studenata koji ne osjećaju entuzijazam i polet radeći u novini²⁴ te rastući fenomen mladih novinara poznatiji i kao kauč novinarstvo.

Čini se da i publika to primjećuje s obzirom da najveće kritike dolaze upravo na sadržaj koji ne korespondira s njihovim potrebama. Uvođenje političkih pitanja, ozbiljnijih i detaljnije obrađenih te provokativnijih tema jest ono što zadovoljava njihove interese. Ipak, većina ispitanika slaže se da su teme zanimljive te ističu da *Global* ima potencijala narasti do te

²³ 2016. *Global* postaje i udruga kako bi otvorio prostor za financijsko odvajanje od fakulteta.

2017. Promijenjen i osuvremenjen vizualni identitet

2017.; jesen, Pokretanje portala

²⁴ Često se tekstovi „odrađuju“ ne bi li se dobili bodovi na kolegiju ili se odustaje od dorade prve, a krnje verzije teksta. Osim toga je vidljiva visoka arogancija velikog dijela studenata koji se bez pokrića suprotstavljaju mentorskim savjetima te demonstrativno raskidaju suradnju.

mjere da postane istinsko glasilo svih studenata. Također smatraju realnim njegov izlazak na tržište, a pokazuju spremnost da ga plaćaju.

Naposljetku je Uprava fakulteta ona koja će igrati ključnu ulogu oko toga hoće li *Global* uspjeti postati glas studenata. Dok god dekanica afirmativno i oduševljeno govori o tome da je Sveučilište odlučilo financijski podržati *Global* te da „mu je skloni“, upitan je budući položaj novine izuzev onoga da bude praktičan dodatak nastave te priprema za dolazak na tržište rada.

Drugim riječima – teza je potvrđena jer *Global* ima snagu da postane glas nove generacije što su potvrdili ispitanici u kvantitativnom dijelu istraživanja pa tako i kazivači u sklopu kvalitativne analize, ali s dubinskim promjenama te razumijevanjem Fakulteta političkih znanosti koja je osnovna namjena bilo kojeg medija, a ne samo studentskog – ispravljati te ukazivati na nepravde i davati prostor onima koje zastupa, a to su u ovom slučaju studenti i ostali akteri sveučilišne zajednice. Pokazuju to primjeri, a koje je istaknuo jedan od kazivača u kojima su studenti očekivali da *Global* potvrdi i popratni njihove stavove. Osim toga, vidljiva je i veća zainteresiranost institucija te akademske zajednice za praćenje *Globala*.

Moguća opasnost koja bi se mogla pojaviti jest približavanje biltenu ili glasilu Sveučilišta kroz veće dotacije pa tako i kontrolu te okretanje od studenata, a prema akademskoj zajednici zato jer dva pristupa ne zahtijevaju jednaku metodologiju rada²⁵.

Nakon analize obaju istraživanja, osjećam se dužnom kratko nadopuniti rezultate vlastitim viđenjem situacije. Naime, važan je i moguće ograničavajući faktor upravo medij kao što su dobro primijetili i sugovornici – tisak. Mladi više ne kupuju i ne čitaju tiskane medije, a dobro to i konkretnije pojašnjava novinar i urednik riječkog *Vala* te splitske *Omladinske iskre*, Bojan Mušćet u nedavnom tekstu za riječku gradsku knjižnicu. „Osobito to vrijedi za one uzraste kojem je ciljano omladinski tisak bio namijenjen – tada članove Saveza socijalističke omladine u koji su automatski upadali s 14, a izlazili s 27 godina. To su, dakle, danas naraštaji rođeni između 1990. i 2003. godine. Oni su fazu čitanja tiskovine prešli između 9. i 12. godine kad su čitali *OK!* i danas sve informacije dobivaju putem zaslona, dok se tiskovina hvataju vjerojatno u zubarskim ordinacijama ili u kafićima.“
<http://gkr.hr/Magazin/Teme/Omladinski-tisak-od-anarhicnosti-do-arhaicnosti-Ima-li-nade-za-novi-val>, pristupljeno 19.7.2017.)

²⁵ Otvoreno, hrabro, provokativno za studente, formalno za akademsku zajednicu.

Osim toga, Glavaš je dobro primijetio da mjesečnik ne može zastupati ničije mišljenje dovoljno redovito. Općenito je spoj mjesečnika i formata dnevnika neobičan budući da tiskovina koja izlazi na mjesečnoj bazi obično dolazi u časopisnoj formi. Svi su kazivači potom zaključili da bez portala *Global* nema budućnost, a Klauški je tome dodao da tiskano izdanje može biti redefinirano nakon što bi portal „vodio glavnu riječ“.

Od jeseni će se otvoriti i ta mogućnost, međutim i dalje ostaje postojeći sadržaj koji je, prema skupljenim mišljenjima čitatelja i ispitanika iz struke *Globalov* najveći krimen. Maroje Mihovilović, novinar s 40 godina iskustva, ali i rada u *Studentskom listu*, prije deset godina napisao je udžbenik i priručnik novinarstva u kojemu je detaljno, a iz vlastitog iskustva ispisao sve postulate kojih bi se svaki mladi novinar trebao pridržavati. Budući da se *Global* školski, a u svrhu elementarne edukacije novinara vodi jasnim pravilima o stvaranju medijskog sadržaja, odlučila sam se poslužiti s nekoliko primjera iz jednog udžbenika novinarstva koji stvari sagledava na isti način, ali kroz prizmu rada kroz komercijalne te „alternativne“ i omladinske medije. Ovdje izdvajam jedan u kojemu leži sukus svega.

Mihovilović zaključuje da novina koja želi uspjeti mora biti opozicijska. „Moj je otac uvijek govorio: 'Svake novine koje žele uspjeti moraju biti opozicijske.' To je neupitna istina, to pokazuju primjeri svih uspješnih novina. Sve su one bile stalno ili u značajnom dijelu svojeg postojanja kritične prema vlastima, u opoziciji prema njima, i to, na svoj način, prema svakoj vlasti. (...) Čitatelji očekuju od svojih novina da budu kritične prema političarima i politici jer ih smatraju moćnim potrebnim korektivom politike, što bi novine zaista trebale i biti. U demokratskim društvima one to doista i jesu, pa bez njih demokratsko društvo i ne može funkcionirati.“ (Mihovilović, 2007: 133)

Drugim riječima, *Global* je došao do točke kad mora odabrati kojim će smjerom ići, a na to će utjecati stav Fakulteta koji je izdavač novine. Ozbiljno sumnjam da će se *Global* isključivo težnjom uredništva odvojiti te početi samostalno mimo Fakulteta djelovati kroz udругu, a s druge strane pritisci na samom studiju postaju sve veći jer su pritužbe oko troškova proizvodnje lista previsoki. Kad novina preraste u portal, tiskano će izdanje ili nestati ili promijeniti formu. Što se tiče elektroničkog izdanja, imat će razvijenog, a direktnog konkurenta koji je već našao svoje mjesto na tržištu – portala *srednja.hr*.

Ako se shvati jedina funkcija medija, tada će ona moći ostvariti željeni uspjeh. Za stručnu je i nestručnu publiku zbuñujuće imati tiskani medij koji ne vrši svoju primarnu svrhu i ne

funkcionira kao korektiv obrazovne zajednice, a pokazuje vrlo jasne težnje da dođe do čitatelja koji nisu „domaći“. U tom trenutku isključivo edukacijska narav projekta više ne opravdava tromost lista. To pokazuje nekoliko tisuća aktivnih studenata koji od *Globala* očekuju kvalitetan i hrabar sadržaj dok će onih preostalih nekoliko desetaka tisuća studenata koje je Klauški dobro okarakterizirao kao svojevrsnu „tabloidnu generaciju“ koju zadovoljavaju marginalnosti i bizarnosti sigurno svoje želje utažiti portalom.

6. LITERATURA

Cukerić, Luka (2000) Vrijednost bez novca. *Vijenac – novine Matice hrvatske za književnost, umjetnost i znanost*, 23.3.

Ivković, Hana (2017) Hoćemo li propasti bez skandala i golotinje?. *Global – novine po mjeri studenata*, 28.6.

Leskovec, Vlatka (2009) „Uzoran mladi intelektualac“ na stranicama „Studentskog lista“ 1945-1950. *Radovi zavoda za hrvatsku povijest*, Vol 41: 395-408

Krušelj, Željko (2015) Mehanizmi političke kontrole nad omladinskim tiskom u socijalističkoj Hrvatskoj na primjeru Poleta (1976.-1990.). *Historijski zbornik*, God 68: 323-349

Krušelj, Željko (2016) *Igraonica za odrasle: Polet 1976.-1990.* Zagreb: Adamić

Mihovilović, Maroje (2007) *Profesionalni novinar.* Zagreb: Profil

Novak, Božidar (2005) *Hrvatsko novinarstvo u 20. stoljeću.* Zagreb: Ljevak

Verčić Tkalec, Ana, Sinčić Ćorić Dubravka, Pološki Vokić, Nina (2010) *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada: Kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje.* Zagreb: M.E.P. d.o.o.

Zubak, Marko (2012) *Pop-Express (1969.-1970.): rock-kultura u političkom omladinskom tisku.* Zagreb: Hrvatski institut za povijest: 23-35

Zubak, Marko (2014) *Omladinski tisak i kulturna strana studentskoga pokreta u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji (1968-1972).* Zagreb: Hrvatski institut za povijest

Zubak, Marko (2012) *Jugoslavenski omladinski tisak kao underground press (1968-1972) (Zagreb, Beograd, Ljubljana).* Velika Gorica: Pučko otvoreno učilište

Zubak, Marko (2013) *The Yugoslav Youth Press (1968-1980): Student Movements, Subcultures and Communist Alternative Media.* Budimpešta: 71-100

Internetske stranice

Dizajn.hr (2016) <http://dizajn.hr/blog/anatomija-rutinih-magazina-casopisa/> (pristupljeno: 26.6.2017.)

Fpzg.hr https://www.fpzg.unizg.hr/o_nama (pristupljeno: 24.3.2017.)

Gradska knjižnica Rijeka, <http://gkr.hr/Magazin/Teme/Omladinski-tisak-od-anarhicnosti-do-arhaicnosti-Ima-li-nade-za-novi-val>, (pristupljeno: 19.7.2017.)

PlanB.hr (2013) <http://planb.hr/pop-kultura-u-hrvata/> (pristupljeno: 26.6.2017.)

UniZG.hr (2016) <http://www.unizg.hr/nc/vijest/article/predstavljene-hrvatske-sveucilisne-novine-universitas-clanovima-senata/>, (pristupljeno 16.7.2017.)

PRILOZI

1. Razgovor s Filipom Ožboltom, *Sportske novosti*

Kakvo ti je bilo iskustvo rada u *Globalu*?

Iskustvo rada u *Globalu* mi je bilo odlično i to nije floskula već činjenica. Kao novinara me se nije ograničavalo u odabiru tema, iako vjerujem da u tome igra ulogu i rubrika u kojoj pišem. Urednik rubrike Sport koji je bio prije mene imao je drugačiju koncepciju koju sam ja bez ikakvih problema mogao promijeniti kada mi je prepušteno njegovo mjesto. Radno okruženje mi je također bilo odlično, pogotovo u početku kada sam zatekao puno starijih kolega u redakciji. Redakciju je krasila opuštana atmosfera, dobro smo se poznavali, a tome je pridonio i velik broj sastanaka koje smo imali tijekom godine. Onda se zaposliš, stisnu te i fakultetske obaveze, u *Global* je došla mlađa ekipa koju treba mentorirati i tada shvatiš je *Global* dio procesa u novinarskom odrastanju i moraš pustiti projekt kako bi se mogao posvetiti izlasku na tržište rada. U kojem je, barem kod mene, *Global* igrao veliku ulogu.

Budući da je preko *Globala* ekipa iz SN-a došla do tebe - jesi li primijetio da se brže snalaziš odnosno da ti koriste neke praktične vještine koje si ponio iz *Globala*, a koje neke tvoje kolege nisu iskusile?

Zapravo sam u SN-u završio na preporuku profesora Kanižaja. Prošla 2016. godina je obilovala sportskim događajima (Olimpijske igre, Europsko prvenstvo u nogometu) i većina novinskih redakcija bila je deficitarna novinarima u rubrici Sport i tako sam imao privilegiju da mogu birati u koji tiskani medij želim otići. Već prvi dan u redakciji sam primijetio da se brzo snalazim jer mi nije bio stran rad u Story Editoru, redakcijskom sustavu koji sam naučio u *Globalu*, a kasnije primijenio i u SN-u. To je (pozitivno) iznenadilo moje kolege i urednicu jer me nisu morali učiti i gubiti vrijeme, već su mi odmah mogli dati zadatke. S druge strane, u SN-u sam usavršio rad u In Designu, sustavu za prijelom stranica te sam pri prijelomu *Globala* mogao grafičaru dati neke ideje koje sam naučio na poslu. Istina je da kolegice i kolege koji su kasnije došli što na praksu, što na posao, nisu najbolje poznavali rad u Story Editoru pa sam

im ja kao najmlađi u redakciji pokazao kako sve funkcionira. Uglavnom, sukus svega je da mi je rad u *Globalu* uvelike pomogao u počecima rada u SN-u.

Kako te doživljavaju urednici svjesni činjenice da dolaziš iz jednog studentskog medija?

Osobno, mojim urednicima je projekt *Globala* bio vrlo zanimljiv. Prije svega, zbog mogućnosti regrutacije mladih novinara kojih je nakon mene u SN-u završilo još četvero direktno s FPZG-a, a čak dvoje iz *Globala*. Također im je bilo zanimljivo na koji sam način došao do nekih sugovornika vezano uz teme u *Globalu*, prvenstveno mislim na intervju s Janicom Kostelić ili Sarom Kolak jer je i starijim kolegama u SN-u bilo iznimno teško doći do razgovora s Janicom kada je postala Državna tajnica za sport. Urednici čitaju *Global*, a nekoliko puta se dogodilo i da moje tekstove iz *Globala* podijelimo u SN-u. Sve u svemu, urednici pozitivno gledaju na ljude iz *Globala* jer znaju da dobivaju skoro pa gotove novinare koje odmah mogu baciti u vatru.

Kako bi usporedio novinarske kolege koji su direktno s našeg faksa došli u neki medij i onih koji su došli iz *Globala*?

S obzirom da sam na trećoj godini kada moje kolege odlaze na praksu, mogu reći da je velika razlika kada netko u profesionalni medij ode iz *Globala* ili direktno s faksa. Prvenstveno iz razloga o kojemu sam govorio u prvom pitanju. Naime, *Global* nudi rad u sustavima koji su implementirani u redakcijama i to uvelike pomaže mladom novinaru, ali i njegovom uredniku. Prvo, urednik ne mora trošiti vrijeme na pokazivanje rada u sustavu, a drugo, to vrijeme može potrošiti na razgovor s mladim novinarom o možebitnim temama, opremanju tekstova, načinu rada u redakciji kojoj se zatekao i zapravo je puno kraći proces privikavanja kada novinar u profesionalnu redakciju ode iz *Globala*.

2. Razgovor s Ana Mariom Kezerić, *Večernji list*

Kakvo ti je bilo iskustvo rada u *Globalu*?

Iskustvo mi je ovisilo o uredničkoj politici i oblikovanju. Po mojem skromnom mišljenju, u trenutku kad sam ja bila u *Globalu* nedostajalo je organizacije i konkretnih dogovora. Zapravo se puno "sastančilo", a malo zaključivalo i radilo na

kvaliteti novina. Tada je puno uhodanija bila *Televizija Student* na kojem se u tom trenutku moglo steći puno više konkretnijih znanja i vještina koje novinarima eventualno mogu olakšati snalaženje u drugim redakcijama. U *Globalu* sam imala osjećaj da to nije "to" i da me ne zadovoljava koliko bih to voljela te da nedostaje entuzijazma i konkretnosti. Teme su uglavnom bile klasične, a urednici izvršioći, odnosno, urednici rubrika nisu se birali po kompetentnosti i trudu. I sama sam svojedobno bila urednica rubrike *Života* (ili tako nečeg, ne sjećam se točno kako se zvala), ali je problem nastajao i u tome što su u novinama uglavnom bili tekstovi kolega s godine koji su stranice popunjavali isključivo zato što im je to bila nastavna obveza, a bez ikakve druge motivacije za to. Iskreno se nadam da se to u međuvremenu promijenilo. Sjećam se da sam, kad sam već otišla u *Večernji list* i polako izlazila iz *Globala*, napisala tekst koji mi je bio zadan, o Knjižnici za slijepe i koji je jedna od urednica bez ikakvih argumenata "popljuvala". Taj tekst su kasnije pročitali i moji tadašnji urednici iz Crne kronike s pozamašnim iskustvom i na tekst nisu imali primjedbe poput njezinih, tako da su me i ta, po meni, nekonstruktivna kritika i loš pristup pomalo odbili od *Globala*.

Budući da si s prakse ostala raditi u *Večernjem listu*, jesi li primijetila da se brže snalaziš odnosno da ti koriste neke praktične vještine koje si ponijela iz *Studenta* i *Globala*, a koje neke tvoje kolege nisu iskusile?

Iskreno, i nisam baš to primijetila, ali moguće da je to zato što sam počela raditi u specifičnoj rubrici (Crnoj kronici) za koju su potrebna dodatna znanja i vještine. Također, tempo u dnevnim novinama puno je drugačiji nego u studentskom listu koji je mjesečnik, a i ponašanje/zakonitosti te iskustvo u komercijalnoj redakciji sasvim je drugačije nego u studentskoj. Tako da mi s te strane ne padaju na pamet praktične vještine koje bi mi pomogle da se bolje snađem u odnosu na, primjerice, kolegu koji je u Crnoj u VL-u također počeo kao student, a nije imao iskustva s drugim (studentskim) medijima. Razloge za to možda valja potražiti i u tadašnjem uredničkom oblikovanju lista, kao i činjenici da je bio tek u "povojima" i nastajanju, za razliku od faze uhodanog i stabilnijeg lista, kakav vjerujem da je danas. Po meni, mislim da općenito u studentskim medijima, ne nužno samo u *Globalu*, nedostaje dodira s realnošću. Odnosno, rad u redakciji kao da se više nastoji "odglumiti" i pojedini mentori kao da pokušavaju biti što stroži i "uniformirani", u skladu s klasičnom, rekla

bih, stereotipnom predodžbom o redakciji. Mislim da u težnji da uvjeti za rad u studentskoj redakciji budu što realniji onima u komercijalnim medijima, dolazi upravo do suprotnog efekta.

Kako su te doživljavali urednici svjesni činjenice da dolaziš iz jednog studentskog medija?

Davno je to bilo, ne sjećam se više... Kad malo razmislim, ne sjećam se da su me zbog činjenice da dolazim iz studentskog medija drugačije doživljavali. Zapravo mislim da oni studentske medije ne doživljavaju dovoljno "realno" i ozbiljno pa im stoga to moje iskustvo nije previše značilo. Dakako, pitali su me što sam i kako radila u studentskim medijima, ali mislim da je pozadina tog pitanja više bila općenita i iz puke znatiželje, nego što im je to bilo relevantno za svakodnevni rad.

Kako bi usporedila novinarske kolege koji su direktno s faksa došli u neki medij i onih koji su došli iz *Globala*?

Pomalo mi je teško usporediti kolegice koje su paralelno sa mnom (ili netom prije) iz *Globala* došle u *Večernji list* jer mislim da su njihove kvalitete, talent i volja za radom neovisne o dotadašnjem iskustvu sa studentskim medijima. Ipak, kasnije, kada su mlađi kolege dolazili na praksu (primjerice s Verna i FPZG-a), rekla bih da se možda dala uočiti mala razlika u njihovom razmišljanju i pristupu obvezama i odgovornosti. Kolege koji su došli s FPZG-a i imali određeno iskustvo u *Globalu* ozbiljnije su pristupali poslu i imali osjećaj za teme koje bi se eventualno mogle obrađivati. Međutim, budući da je dio njih došao iz *Globala* s uredničkim iskustvom, mislim da su imali pomalo nerealna očekivanja o svom mjestu u redakciji i mogućnosti napredovanja te da nisu do kraja svjesni da bi se u medijima koji nisu studentski do nekih pozicija trebalo doći predanim radom i nakon puno godina iskustva. Tako da iskustvo rada u studentskom mediju ima puno pozitivnih strana, ali i poneke negativne.